Ὠκελλος ὁ Λευκανὸς

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ

Περὶ τῆς τοῦ παντὸς φύσεως.

OCELLUS LUCANUS

PHILOSOPHUS

De Universi Naturâ,

INTERPRETE

LUDOVICO NOGAROLA Com. Veronensi.

Ejusdem *Nogarolæ* Annotationes in *Ocellum*, & Epistola de viris illustribus Italis qui Græcè scripserunt.

EDITIO NOVA,

collatione exemplarium melior, emendatior & auctior facta.

CANTABRIGIÆ:

Officina *J. Hayes*, Celeberrimæ Academiæ Typographi,
Impensis *Joann. Creed*, Bibliopolæ *Cantab.* 1670.

UMI

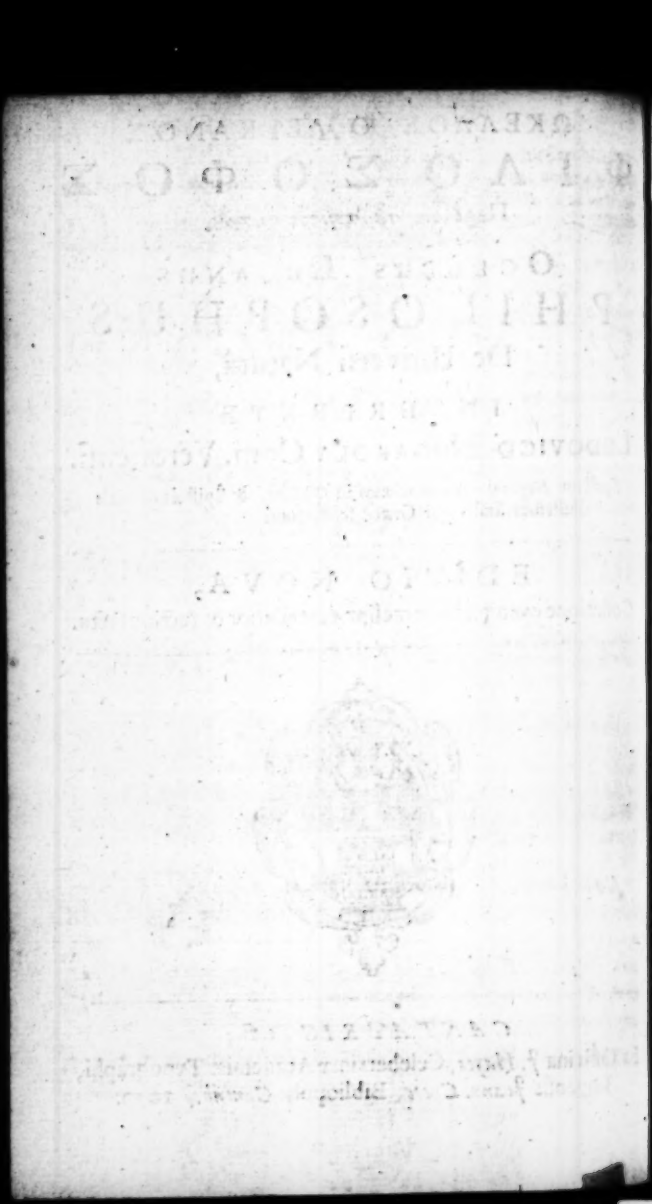

DE

OCELLO LUCANO

Veterum Teſtimonia.

PHILO JUDÆUS

In LIBRO

ΠΕΡΙ ΑΦΘΑΡΣΙΑΣ ΚΟΣΜΟΥ,

Id eſt,

De Mundo non interituro, ſic meminit.

ΕΝΙΟΙ δ' οὐκ Ἀριστοτέλη τὸ δόξης ἄρχειν λέγουσιν, ἀλλὰ καὶ τῆς Πυθαγορείων τινές. ἐγὼ δ' καὶ Ὠκέλλου συγγράμματι Λευκανῷ τῷ & ἐπιγεγραμμένῳ περὶ τῆς παντὸς φύσεως ἐνέτυχον, ἐν ᾧ ἀφθάρτου τε καὶ ἀγενήτου μόνου, ἀλλὰ καὶ δι' ἀποδείξεων ἰσχυροτάτων τὸν κόσμον ἔδειξεν.

Cæterùm ſunt, qui tradant opinionis hujus non Ariſtotelem primum auctorem, ſed Pythagoreos quoſdam fuiſſe. At ubi Ocelli genere Lucani inſcriptum de univerſi naturâ commentarium obtulit, in quo quidem mundum eſſe ingenitum, & nunquam interiturum non ſolùm protulit, verùm etiam exquiſitiſſimis rationibus comprobavit.

Lucianus quoque ubi agit περὶ τῶν ἐν τῇ στοᾷ δοκούντων παλαιῶν,

μαθ, quod est de errato in salutatione, ita scribit (quamvis non nominet ἄκελλον, sed οἰκελλον.)

Ὁ μὲν γὰρ Θεανὼ ὁ Πυθαγόρας εἰ καὶ μηδὲν αὐτὸς ἡμῖν ἔλιπε καταλιπεῖν τῶν αὐτοῦ ὑξίωσεν, ἔσαν Οἰκέλλῳ τῷ Λευκανῷ, καὶ Ἀρχύτᾳ, καὶ τοῖς ἄλλοις ὁμιλητῆς αὐτοῦ γενόμενος, ὅτι τὸ εὐ πράττειν ἀπὸ τοῦ ὑγιαίνειν ἄρχεσθαι ἐκέλευσεν. id est, *Divinus quidem Pythagoras, tametsi nullam nobis reliquit literam, ut ex Ocello Lucano, & Archytâ, aliisque ejus discipulis licet conjicere, non* εὐ πράττειν, *id est, benè agere, scribi debere, sed* ἀπὸ τοῦ ὑγιαίνειν, *id est, ab ipso valere, incipiendum esse præcepit.*

Diogenes item Laertius quandam Archytæ Tarentini, quæ est ad Platonem, epistolam vitæ illius inseruit, in quâ hunc philosophum non Ocellum, sed Ucellum nuncupat, ac nonnullos ejusdem recenset libros.

Κελεύεις, ἵν᾽ ὑπὸ τῆς νόσου ἐκφύγῃς τὴν ἀρρωστίαν. ταῦτα γὰρ ἐπιμελῶς, καὶ τοι σὲ Δαμασκηνὸν ἀπήγγειλαν. σὲ γὰρ ἐσπουδακότα ἐπιμελῶς ἐξετάζομεν, καὶ ἀνήλθομεν ὡς Λευκανούς, καὶ ἐντυγχάνομεν τοῖς Οἰκέλλου ἐγγόνοις. τὰ μὲν οὖν περὶ νόμων, περὶ βασιλείας καὶ ὁσιότητος καὶ τῶν ἄλλων φύσεως αὐτοί τε ἔχομεν καὶ πρὸς ἐπιστέλλομεν. τὰ δὲ λοιπὰ εἰ τύχοιμι καὶ ζώντων ἀνευρεθῇ, ἥξει σοι. id est, *Jubes, ut morbo evadas. Hæc enim ex tuis literis accepi, & Damascenus nunciavit. De commentariis studiosè egimus: ad Lucanos accessimus, ibique convenimus Ocelli nepotes. Quæ ab eo de Legibus, de Regno, Justitiâ, omniumque rerum ortu scripta fuerunt, & ipsi habemus, & ex his quædam à te misimus. Reliqua vivis nunc reperiri non possunt. si inventa fuerint, ad te perferentur.*

Confirmat pariter Censorinus de die natali cap. 2. *quo loci dicebat:* Sed prior illa sententia, quæ semper humanum genus fuisse creditur, auctores habet Pythagoram Samium, & Ocellum Lucanum, & Archytam Tarentinum.

Quæ

Quem ibi de nostro Ocello loquutum fuisse consensit Aldus Manucius Pauli filius in suis ad illum locum notis, dicens:

Ocellum Lucanum (cujus extat liber περὶ τοῦ Παντὸς φύσεως. malè aliàs Cereium, vel Coceium Lucanum. & disertè probavit *Theodorus Canterus* var. lect. lib. 1. c. 17. *qui immixit Syrianum Aristotelis interpretem* lib. 13. *metaph. legentem* Ἐκαλῶ *non* Ὀκιλῶ, *ut pariter legitur in codice Censorini edito Parisiis* 1583. *à Lud. Carrione, & Lovanii* 1628. *ab E. Butgeno, & pariter ab Henrico Lindenbergio in suâ editione factâ Hamburgi* 1614. *qui in suis notis professus est Censorinum respexisse ad Ocelli verba, quæ hîc habentur* cap. 3. & 3. *Elementa* cap. 2. *enumerata, cæteque virtutes in hac inferiora. ibi eruditissimè eradita Ocellum quoque audiverat agnoscunt. Textus enim Empiricus, dum veterum veniamus de rerum principiis sententias recenseret*, adv. Mathem. lib. 9. cap. ult. *dicebat*: Ἐκ πάντα δὲ Ὀκιλῶς ὁ Λευκανὸς καὶ Ἀριστοτέλης, συμπαραλαβόντες τοῖς τέτταρσι στοιχείοις, τὸ πέμπτον, ὃ κυκλοφορητὸν σῶμα, ἐξ οὗ λέγουσιν εἶναι τὰ οὐράνια. ex quinque autem Ocellus Lucanus, & Aristoteles. simul enim cum quatuor elementis assumpserunt quintum corpus, quod movetur in orbem, ex quo dicunt esse cœlestia.)

Plato deinde respondens Archytæ, Ocellum, quamvis suppresso ejus nomine, maximè laudat: dicitque Ocelli majores fuisse Trojanos, probosquidem viros, qui exules sub Laomedonte Rege, Myram Lyciæ civitatem commigraverint. In Platonis Epistolâ his verbis scriptum est.

Τὰ μὲν δὴ ζῶ ἐλθόντα ὑπομνήματα θαυμασίως ἀσμένοις ἐλάβομεν, καὶ τὴν γεγραμμένην αὐτὰ ἡλάδημον, ὡς ἐνὶ μάλιστα. καὶ ἔδοξεν ἡμῖν ἀνὴρ ἄξιος ἐμείνων τῶν παλαιῶν φευγόντων. λέγονται γὰρ οἱ ἄνδρες ὅτοι Μυραῖοι εἶμεν. ὅτοι δ' ἦσαν οὗτοι ἐπὶ Λαομέδοντος ἐξεπεσόντων Τρώων, ἄνδρες ἀγαθοὶ, ὡς ὁ τᾶς Ἀλδομένας μῦθος λαλεῖ.

Iamblichus. Ἀλλ᾽ οἱμαι, Ὀκελος καὶ Ὄκελος ἀδελφοὶ καὶ Βυνδάκης ἀδελφὸς Ὀκέλου καὶ Ἐκκέλου ἦν. Λεγόμενων. De Pythagoricis ità loquitur Syrianus in Metaphysic. Aristotelis. Οὗτος ἀρχὰς καὶ ταύτην εἰσηγεῖτο τὴν ζήτησιν, καὶ τὴν αἰτίαν παρέδοσαν τῆς πλάνης τοῦ ὄντος ὄντων. καὶ ὅτι περὶ τῶν πάντων ἐστὶν ἡ τῶν ὄντων θεωρία, ὅτι ἀεὶ τὴν αἰδιότητα λόγον πάντων παρειλήφασιν, ὡς δηλοῖ τὸ Ἐκκέλου μὲν ἀεὶ ἡ πάντων φύσις, ὡς δὲ τὰ ἀεὶ ἡμῖν ὄντα καὶ ἀΐδια μετουσίᾳ μετεσχεδιάδαι ἔοικεν τῷ Τιμαίῳ καὶ τὰ παῖς, καθὸ καὶ ἡ Πυθαγορικὴ φιλοσοφία τὰ πολλὰ διελογεῖτο.

Recte igitur hunc quæstioni insistebant, & multitudinem eorum quæ verè sunt causam tradiderunt, & neque ad aliquid alterum principiorum fecerunt, neque de sensibilibus sermonem prorsus prætulerunt, ut ostendunt scripta Ocelli de naturâ Universi, ex quibus Liber (Aristotelis) de Generatione & Corruptione ferè transumptus videtur, & Timæi plurima, secundum quem Peripatetica Philosophia plerumque Theologica erudiat. Hæc ex Syriano in Cæsi Bibliotheca MS°.

Syriani discipulus Proclus Commentatorum in Platonis Timæum lib. 3. Ἄλλοι δ᾽ τινές, ὡς οἱ περὶ Ὄκελλον, τὴν τῶν μιᾶς στοιχείων ἑκάστῳ τὴν ποιότητα μεμερισμένην ἑκάστῳ τῶν στοιχείων ἀπένειμαν, πυρὶ μὲν θερμὸν καὶ ξηρόν, ἀέρι δὲ θερμὸν καὶ ὑγρόν, ὕδατι δὲ ὑγρὸν καὶ ψυχρόν, γῇ δὲ ψυχρὸν καὶ ξηρόν. Καὶ ταῦτα ἀναγέγραπται ἐν τοῖς περὶ τῆς ἀνδρὸς, ἐν τῷ περὶ φύσεως.

Alii autem nonnulli, ut Ocellus, qui Timæo præivit, unicuique elemento duas qualitates tribuebant, igni calidum & siccum, aëri calidum & humidum, aquæ humidum & frigidum, terræ frigidum & siccum. Et hæc ab hoc ipso viro scripta sunt in Libro de Naturâ.

Stobæus Ecl. Physic. l. c. 24. Ὄκελλος ἀΐδιον τὸ κόσμον ἀεὶ δὲ ἐν τοῖς περὶ τῆς παντὸς φύσεως λέγει ἔτη δὲ καὶ τὰ ἀτελεύτητα καὶ τῶν ἡμέρας καὶ τὰς νυκτὰς, καὶ τῶν χρόνων, καὶ τὰς ὥρας τοῦτο πεῖ διὸ ἀγήρατος ὁ κόσμος, καὶ ἄφθαρτος. ἔτι δὲ τῶν ἡμέρας ἰδία κόλα· ἔστι δὲ πάντοθεν ἴσος καὶ ὅμοιος· διόπερ ἀνεγκλητος καὶ ἀτελεύτητος, ἔτι τε τὰς νυκτὸς καὶ κύκλος· αὐτὰ δὲ ἀποδείκνυ

ἀλλήλοις, ὅτι χεῖρον ἄπειρον ἐν ᾧπερ ἀκίνητος, διὰ τὸ μήτε ἀρχὴν εἰληφέναι τὸ κινήσον, μήτε τελευτὴν λήψεσθαι. ὁ δὲ τὰ μὲν ἴδια σχήματα ἀνέκαστος καὶ μεταβάλλει, διὰ τὸ μὴ πᾶν ἐκ τοῦ χείρονος εἰς τὸ βέλτιον, μήτε ἀπὸ τοῦ βελτίονος ὅλον τὸ χεῖρον πέφυκεν μεταβάλλειν.

Ocellus æternum facit mundum. sic enim ait l bro de Universi natura: Præterea figura, motûs, temporis ac naturæ æternitas initii finisque expertem esse mundum confirmat. Nam & figura circuli est, qui ab omni parte similis & æqualis est, idcáque principii finisque expers. & motus in orbem fertur, qui quidem finem non habet: & infinitum est motûs tempus, quod nec principium habuerit, quod movetur, nec finem sit habiturum. Jam naiura rerum nullam mutationem recipit, quod nec ex deteriore melior, nec ex meliore deterior fieri possit.

Ἐπεὶ δὲ τοῦ ὄντι παντὶ τὸ μὲ γίνεσθαι, τὸ δ' αἴτιον γίνεσθαι. καὶ γίνεσθαι μὲ ὅτι μεταβολαὶ καὶ ἕκβασις ἡν ἀσαφὲς λόγον ἔχειν ἀεὶ μὲ τὴν αἰτίαν γίνεσθαι, ποτὲ ποιεῖν καὶ κινεῖν δεῖ, πάσχειν δὲ τὸ ἀκίνητον τὴν γένεσιν τὸ πάσχειν καὶ τοῦ κινεῖσθαι. ἢ ὑπομένον, αἰτία ἢ γενέσεως. ὅτι ταὐτὸν addit Oc.

Quoniam autem in Universo aliud est ortus, aliud ortûs causa: & ortus quidem rerum immutationem, causa autem similitudinem habet: manifestum fit, causam quidem propriè agere ac movere, quod autem ortûs capax est, pati ac moveri.

Πόσπως δὲ ὕλα τὸ πανδεχές, κοινὸν δὲ ὑπάρχει πᾶσιν, ὥσπερ σῶμα μέν, τὸ γινόμενοι σῶμα πρώτιστον ἀρχήν· ἔστιγεν ἢ, αἱ ἐναντιώσεις, αἱ θερμότης καὶ ψυχρότης, καὶ ξηρότης. τέτταρα δὲ, πῦρ, καὶ ὕδωρ, καὶ γᾶ, καὶ ἀήρ. ταῦτα δὲ μεταβάλλοντ' εἰς ἄλληλα, αἱ δ' ἐναντιώσεις μεταβάλλουσι. αἱ ὑγρότης addit Oc.

Primum enim est omnium capax materia. siquidem omnibus forma est communis. Itaque quod primum sentiri corpus potest, principium est. secundo loco recensentur contraria, ut calor, frigus, humor, siccitas. tertio natura, ignis, aqua, terra, & aër. hæc enim inter se mutantur, contrariis mutantibus.

Παντελὴς ὁ φθορὰ τῶν περὶ τὴν γῆν διακοσμήσεων, ὅτι γίγνεται ἔστι πολλά. διὸ καὶ τοῖς λέγουσι τὴν τῶν Ἑλλήνων ἱστορίαν ἀρχὴν ὑπὸ ἰνάχου ἀρχαίου, πιθανότερον ἄλλους, ὡς οὐκ ὑπὸ τινῶν ἀρχῆς, οὕτως, ἀλλὰ τὰς γενομένας μεταβολὰς καὶ τοῦ αὐτῶν. πολλάκις γὰρ καὶ γέγονε καὶ ἔσται βάρβαρα ἀπολλύς, οὐκ ἂν ἀνθρώπων μόνων γενομένη μετημάσεις, ἀλλὰ καὶ ἂν αὐτῶν φύσεων ἔτι μείζονων ἢ ἐλάττονων αὐτῶν γενομένας, ἀλλὰ χρονοτέρας ἀεὶ καὶ πόθεν ἀρχὰς λαμβανούσας. περὶ μὲν οὖν τοῦ ὅλου καὶ παντὸς, ἔτι δὲ γένεσιν καὶ ἀφθαρσίας τῆς ἐν αὐτῷ γενομένης, ὡς ἔχει, ἄνθ' ὧν ἔχει ἡ ἅπαντα αἰῶνα, τῶν μὲν ἀκινήτου φύσεων ἰδέας, τῶν δ' ἀεικινήτων, τῶν μὲν ἀεὶ κυκλοφορούσας, τῶν δὲ κυκλοφορουμένας, ἀνω εἰρηται μοι περὶ τούτων.

At communis Universi interitus neque fuit, neque unquam erit. Quamobrem etiam iis, qui rerum Græcarum initium ab Inacho Argivo ducunt, ita credendum est, quasi non primum aliquod initium, sed ejus immutationem sumserint. Sæpius enim & fuit & futura est barbara Græcia, non tam ab hominibus, quàm ab ipsâ naturâ devastata: tamen ut neo major illa nec minor fiat, sed nobis recentiora sumat initia. Ac de Universo quidem, & ortu ejus atque æternitate, quoquo se pacto tum habeat, tum semper habiturum sit, altera natura semper movenda, altera semper afficienda, alteraque regente, altera regenda, hactenus dictum esto.

Joannes Picus Mirandulanus Comes libro primo contra Astrologos.

Cur & Ocellus idem Lucanus in libro de Mundo, testimonio etiam ipse Platonis eminentissimus.

Cùm Archytas in epistolâ suâ Ocelli opusculum de omnium rerum ortu cum aliis tribus enumerat, hoc ipsum quod Latinum feci, intelligi oportet. Hæc enim duo idem valent, τὸ περὶ τῶν γενέσεως, & τὸ περὶ τῆς παντὸς φύσεως· nam & generatio naturæ nomen obtinuit, quippe quæ in naturam ferat tanquam via. quod non ignoravit Aristoteles, cùm ita scripsit libro secundo de Naturali Auditione:

Ἔτι δὲ ἡ φύσις ἡ λεγομένη ὡς γένεσις, ὁδὸς εἰς τὴν φύσιν.

ΩΚΕΛΛΟΣ Ὁ ΛΕΥΚΑΝΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΝΤΟΣ. ΚΕΦ. Α.

OCELLUS LUCANUS

De Universo. Cap. I.

[1.] Α'ρ' ἐνέχαλεν Ὠκιλλος ὁ Λευκανὸς, περὶ τῆς φύσεως εἶναι. [2.] Τὰ μὲν τεκμήρια τῶν περὶ αὐτῆς λεγομένων ἐκ τῶν αἰσθητῶν ἔχει· τὰ δὲ ἐξ ἀδήλων καὶ λόγῳ τὸ εἶναι δεικνύμενα ἐκ τῆς νοήσεως ἔσχε λαμβάνειν.

OCELLUS LUCANUS de universi natura conscripsit hæc, quæ quidem ille partim certis indiciis ab ipsa edoctus naturâ, partim opinatione & ratione ab intelligentiâ quod probabile est, conjecturâ secutus didicerat.

Ad Ocellum Lucanum Nagarolæ Annotationes.

NOn incommoda, nec inepta videtur quæstio, si quæratur, quam ob rem Archytas Tarentinus & Timæus Locrus Itali philosophi; Cur item Theocritus poeta ex Siciliâ ortus (quæ quidem Italiæ pars quondam fuit, nunc verò non nisi interjecto mari sejuncta, & separata) Doricâ linguâ scripserint, aliarum Græcarum antiquissimâ; Ocellus autem in rebus naturæ explicandis Attico sermone usus sit.

[1.] Τάδε ἐνέχαλεν Ὠκιλλος ὁ Λευκανὸς περὶ τῆς τοῦ παντὸς φύσεως] Pythagoreorum morem servat Ocellus in exordiendo opusculo suo, in cujus initio sanat nomen apposuit. Nam & Timæus Locrus ejusdem sectæ philosophus sic incepit, Τίμαιος ὁ Λοκρὸς τάδε ἔφα. Alemæon quoque Crotoniata Pythagoræ discipulus, ut refert Laërtius, librum suum ad hunc modum inscribit, Ἀλκμαίων ὁ Κροτωνιάτης τάδε ἔλεξεν.

[2.] Τὰ μὲν τεκμήρια τῶν περὶ αὐτῆς λεγομένων ἐκ τῶν αἰσθητῶν ἔχει· τὰ δὲ ἐξ ἀδήλων καὶ λόγῳ τὸ εἶναι δεικνύμενα ἐκ τῆς νοήσεως ἔσχε λαμβάνειν.] Duos esse cognoscendi modos his paucis verbis Ocellus ostendit: unum, earum rerum, quæ sub sensum cadunt, quas solâ magistrâ & duce naturâ manifestis signis percipimus; alterum, illarum, quæ animo comprehenduntur, sed cum quâdam à re

notâ ad ignotam progressione. Verùm ut ita progrediamur, vel (ut sic dicam) discurramus, tres necessariæ nobis sunt animæ facultates, quarum prima posita & cognitas rationiationalis propositiones, cognitis quæ priùs earum examinis intelligat. Hæc Græcè νόησις & νόημα, Latinè mens, & intellectio nuncupatur: secunda progreditur ac discurrat, cui quidem duo sunt Græcum nomen διάνοια & λόγος, utrumque Latinè dicitur cogitatio. Hæc autem vis, tametsi una eadémque est, loci tamen, & rei subjectæ ratione, in quâ est, à se ipsâ videtur differre: & propterea (ut modo dixi) duo habet nómina. Nam ut in Sophistâ affirmat Plato, ea facultas appellatur διάνοια, cùm intùs inclusa veluti animæ ad se ipsam dialogus, in animâ versatur: λόγος verò, cùm ab animâ per os emissâ cum sono foràs restituit & prodit. Tertia quæ requiritur conclusionem considerans, vocatur δόξα, quam quidem opinionem & opinationem vértit Cicero. Hanc in eodem dialogo esse τὸ διανοίας συνυπάρχον asserit Plato, hoc est cogitationis conclusionem. primam facultatem strictè illis verbis Ocellus τὸ οὖν λόγῳ τὸν νοῦν συμπλέκον, λόγος secundam & tertiam, cùm dixit, καὶ δόξη μετὰ λόγου. Sed adverte Platonem, qui multa sæpe sit ex Ocello, μετὰ τοῦ λόγου conjunxisse: ità enim scribit in Timæo, νόησιν μετὰ λόγου κεκτημένον, non diversa tamen ratione. Nam utergue has tres animæ facultates ad progressionem seu discursum pertinentes, enumerare voluit, de quibus Joannes Grammaticus in prooemio primi de Animâ voluminis. Non negaverim tamen νόησιν, διάνοιαν, λόγον, tres etiam significare animi habitus, quibus duos alios αἴσθησιν & ὄρεξιν addidit Plato in calce libri 6. de Rep. quibus nos dicit cognoscere quinque rerum genera.

Δοκεῖ γάρ μοι τὸ πᾶν ἀνόλεθρον ἦν καὶ ἀγένητον· ἀεὶ τε γὰρ ἦν, καὶ ἔστιν· εἰ γὰρ ἐγίγνετο, οὐκ ἂν ἦν ἀεί. ὅτου οὖν ἀγένητον τὸ πᾶν καὶ ἀνόλεθρον, ὅτι γε, οἱ ἡμόμενόν τις αὐτὸ δοξάζει, δέοιτο ἂν οὗ ἡ φθορὰ καὶ διαλυθείη. ἐξ ἧς γὰρ γέγονεν, ἐκεῖνο ἐπιέσχει ἂν πάντως ἧττον. εἰς ὃ τε πάλιν φθαρήσεται, ἐκεῖνο ἔσχατον ἂν πάντως ἴσχοι.

Universum quidem, ut ego arbitror nec interiturum unquam est, nec ullum aliquando habuit ortum: cùm fuerit semper futurúmque sit. si enim tempori subditum foret, haud sanè esse perpetuò posset, ita igitur sit, ut & ingenitum sit, & item non interiturum. Nam & quis ipsum esse generatum ceu præfitimet, certè nullo modo in quod dissolvatur & desinat, invenire poterit. prima siquidem universi portio illa existet, ex quâ primò genitum fuerit: ultima, in quam postremùm dissipabitur.

Τόγε ἢ πᾶν γινόμενον, ἅμα πᾶσι γίγνοιτ' ἂν καὶ τὸ φθειρόμενον, ἅμα πᾶσι φθείροιτο· καὶ ταῦτ' ἂν ἀδιάπαυστον. ἀναγκαῖον ἄρα καὶ ἀτελεύτητον τὸ πᾶν· οὐ μὲν οὖν ἄλλως ἔχει ἢ ὧδε.

At verò universum si generetur, cum omnibus partibus simul generetur, & si interoret, pariter cum iisdem intereat opus est. hoc autem fieri nequit. universum igitur principio caret & fine, nec evenire ut aliter quàm hoc modo se habeat.

Πᾶν

Πάντα τὸ γινόμενον ἀρχὴν εἰληφὸς, καὶ διαλύσεως ὀφείλον τοιαύτης, διὸ ὅπερ ἀλλοιοῦται μεταβολὴν μίαν μόνὸν τῶν ὅσα τὸ μεῖον ὅτι τὸ μεῖζον, καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ μείζονος ὅτι τὸ βέλτιον. γαλεπὴ δὲ τοῦ μὴ εἶναι ἀρχὴν μεταβολῆς, γένεσις· τὸ δὲ ἐξ οὗ γίνεται, ἀκμή, ἡ δὲ τελευτὴ τοῦ μὲν ἐλάττονος ὅτι τὸ μεῖζον, καὶ τοῦ ἀπὸ τοῦ βελτίονος ὅτι τὸ χεῖρον. τὸ δὲ συμπεφορημένον τῆς μεταβολῆς πάσης ὀνομάζεται φθορὰ καὶ διάλυσις.

Ἐὰν οὖν καὶ τὸ ὅλον καὶ τὸ πᾶν γενητόν ἐστιν καὶ φθαρτόν, γινόμενον, ἀπὸ τοῦ μείονος ὅτι τὸ μᾶλλον μεταβαλὸν, καὶ ἀπὸ τοῦ χείρονος ὅτι τὸ βέλτιον. ὥστε καὶ τὸ (τὸ) μεῖζον ὅτι τὸ μεῖον μεταβαλεῖ, καὶ τὸ βέλτιον ὅτι τὸ χεῖρον. τεκμήριον δὲ ὅσα ὁποιονοῦν εὐθὺ γένεσιν ἔλαβε καὶ ἀκμὴν, καὶ πάλιν λήξεις φθίσιν καὶ τελευτήν. ἅπαντα γὰρ σύνθετα, καὶ ἐκεῖνα διεξοδεύει ὅρους ἔχει τρεῖς καὶ δύο διαστήματα. ὅσα μὲν οὖν ἐστι τρεῖς, γένεσις, ἀκμὴ, τελευτὴ· διαστήματα δύο, τό τε ἀπὸ τῆς γενέσεως μέχρι τῆς ἀκμῆς, καὶ τὸ ἀπὸ τῆς ἀκμῆς μέχρι τῆς τελευτῆς.

Τὸ δὲ γε ὅλον καὶ τὸ πᾶν, οὐδὲν ἡμῖν ἐξ αὐτοῦ πρόχειρον πεκμήριον παρέχει ὅτε γὰρ γινόμενον αὐτὸ εἰδεῖμεν, ὅτε μὲν δὴ (τὸ) βέλτιον καὶ τὸ μᾶλλον μεταβάλλον, ὅτε χεῖρον ποτὲ ἢ μεῖον γινόμενον· ἀλλ' ἀεὶ κατ' αὐτὸ καὶ ὡσαύτως διαμένει καὶ ἴσον καὶ ὅμοιον αὑτῷ ἑαυτῷ.

Ad hæc autem quidquid generationis initium acceperit, & diſſipationis particeps futurum ſit, id duas habeat mutationes neceſſe eſt: quarum ſanè altera à re minore in majorem, & à deteriore in meliorem progreditur, ac generatio quidem dicitur: mutationis autem origo generatio dicitur; id verò, ad quod pervenit, ſtatus. altera verò à re majore ad minorem, & à meliori in deterius efficitur. Hujus autem mutationis exitus, ſive concluſio, interitus & diſſolutio nuncupatur.

Hâc igitur ratione ſi univerſum & totum genitum interiturúmque ſit, illud à minori ad majus, & à deteriori in melius neceſſariò mutatum fuerit. Ex quo etiam eveniet, ut ejuſdem mox à majori ad minus & à meliori in deterius ſequatur mutatio. Mundus itaque ſi genitus ſit, ut accretionem & ſtatum accepit, ſic decretionem & finem poſteà ſuſcipiet. Nam omni naturæ, quæ progreſſionem habet, termini quidem tres, & duo attribuuntur intervalla. Termini profectò ſunt generatio, ſtatus, & interitus: intervalla verò, quod inter generationem & ſtatum, quódque inter ſtatum & finem medium interjectúmque eſt.

Verùm enimverò totum, & univerſum hoc, nullum ex ſe nobis hujuſmodi indicium præbet; neque enim oriri ipſum unquam vidimus, nec melius aut majus fieri, nec certè deterius aut minus evadere: ſed unum ſemper & idem permanere, ſibíque par & ſui ſimile ſemper exiſtere.

Tὰ

Τὰ σημεῖα ὧν ἡ τεκμήρια ὑπὸ ἐναργῆ (αἱ) τάξεις, (αἱ) συμμετρίαι, ῥυθμισμοί, θέσεις, διαστάσεις, δυνάμεις, ταχύτητες πρὸς ἄλληλα καὶ βραδύτητες, ἀριθμοὶ χρόνων καὶ χρόνου περίοδοι. πάντα δὲ τὰ τοιαῦτα μεταβολὴν καὶ μείωσιν ὑπομένοντα, καὶ τὴν τῶν γιγνητῆς φύσεως διέξοδον. τῇ μὲν οὖν ἀκμῇ διὰ τὴν δύναμιν τὰ μείζονα καὶ τὰ βελτίονα παρίστησι, τῇ δὲ ῥώσει διὰ τὴν ἀσθένειαν τὰ μείονα καὶ χείρονα.

Hujus sanè rei signa habentur & indicia, & ea quidem perspicua, ordines scilicet, [3.] symmetriæ, figuræ, situs, intervalla, facultates, celeritates tarditatésque motuum, eorúmque inter se proportiones, numeri præterea, & vicissitudines, commutationésque temporum. Ejusmodi enim omnia, ut mortalis hæc & generationi obnoxia progreditur natura, mutationem diminutionémque suscipiunt ac quæ majora quidem, & potiora fuerint, statum ipsum propter vigorem: quæ autem minora deteriorâque sunt, interitum præ imbecillitate consequi solent.

Τὸ δὲ ὅλον καὶ τὸ πᾶν, ὀνομάζω τὸ σύμπαντα κόσμον. διὰ δὲ τοῦτο καὶ τὴν περιοχὴν ἔσχηκε τοιαύτην ὑπὸ τῶν ἁπάντων δὲ κοσμεῖσθαι, σύγκειται γὰρ ὅτιπερ ὑπὸ ὅλου φύσεων ἀντιστελῶν καὶ τέλειον ἐκτὸς δὲ τοῦ παντὸς οὐδέν· εἰ δέ τι ἔστιν, ἐν τῷ παντί ἐστι, καὶ ὡς τούτῳ τὸ πᾶν, καὶ ὡς τούτῳ (τὸ πάντα) ἔχειν, τὰ μὲν ὡς μέρη, τὰ δὲ ὡς ἐπιγινόμενα.

At totius & universi nomine totum hunc mundum intelligo: nam ob id quòd universitate rerum distinctus ornatúsque sit, appellationem hanc adeptus est. (Perfecta enim & absoluta quædam naturarú omnium collectio est, extra quam nihil prorsus consistit; sed quidquid fuerit, illud in universo, & cum universo comprehendatur oportet: cujus sanè proprium videtur esse, omnia vel ut partes, vel ut res adventitias, & externas continere.

Τὰ μὲν οὖν ἐμπεριεχόμενα τῷ κόσμῳ, ὡς ἂν κόσμον ἔχει πρὸς σωματοειδῆ· ὁ δὲ κόσμος ὡς οὐδὲν ἄτερον, ἀλλ' αὐτὸς πρὸς ἑαυτόν. τὰ μὲν δὴ ἄλλα πάντα, τῷ φύσιν μὴ αὐτοτελῆ ἔχειν σωτηρίαν, ἀλλ' ἐπὶ δεῖται τῆς

Atque ea quidem, quæ Mundus complectitur, cum Mundo: Mundus verò cum nullâ aliâ re, quàm cum seipso cognationem & consensum habet. Sed cùm singulæ quæque res ex diminutâ & minimè perfectâ constent naturâ, necessariò factum esse vi-

[3] Symmetria cùm Latinum, teste Plinio, non habeat nomen, commensurationem proportionémque convertere mihi non libuit, sed integram servandam esse dictionem censui. Nam ea, quamvis Græca, jam satis, ut pleraque aliæ, Latino sermone trita est, quâ Vitruvius & Plinius civès mei frequenter usi sunt.

πρὸς

τῆς τὰ ἐντὸς ἐχόμενα ζωπυρεῖν. ζῶα μὲν πνεῦσι ἀναπνοὴ, φυτὰ δὲ πνεύματι τῷ φυτῷ, αἱ δ' ἄλλαι αἰσθήσεις, πρὸς τὸ οἰκεῖον αἰσθητὸν· τὰ δὲ φυτὰ πρὸς τὸ φύσει. Ἥλιος δὲ καὶ σελήνη, καὶ οἱ πλάνητες καὶ (οἱ) ἀπλανεῖς κατὰ μὲν τὸ κοινὸν διακοσμήσεως αὐτῶν· ἀνδρὸς δὲ πρὸς ἄνδρα ἕτερον ἀλλὰ πρὸς αὐτόν.

videtur, ut externo adhuc illæ adminiculo egeant, atque cum iis quæ sibi proximæ fuerint, conjungi copularíque debeant; ut animalia quidem cum aere ad respirandum, aspectus oculorum cum lumine, ac reliqui pariter sensus cum re, & ea quidem propriâ, quæ unicuique eorum objicitur. Stirpes item & plantæ cum terræ succo, cujus vi pullulant & crescunt. Sol quoque, Luna, & stellæ tam inerrantes quàm vagæ, cum Mundo, quem ipsæ tanquam partes distinguunt, atque exornant cognatione quâdam junctæ & continentes sunt. Mundus verò non nisi cum se ipso conjungitur & coalescit.

[4.] Ἔτι δὲ καὶ ὅπως δ' γνωσθῆναι ἔχει τὸ λεγόμενον, ὅτι ἀληθὲς ἔστι. τὸ τε γὰρ πῦρ ἑτέρῳ θερμαντικὸν ὄν, αὐτὸ ἐξ αὑτοῦ θερμόν ἐστι.

Quin etiam ex his facilè intelligi poterit, id esse verum, quod dicimus. Nam & ignis cùm aliis rebus impertiendi calòris vim habeat, ipse ex seipso calidus est.

[4.] Hoc eodem ferè argumento probavit Critolaus peripateticus Mundum semper fore, quamvis id paucioribus fecerit, quàm Ocellus, & diversis usus sit verbis, & exemplis, ut in Philonis libello περὶ ἀφθαρσίας κόσμου videre licet, in quo sic scriptum est, Βουλομένῳ δέ μοι ὁ Χρίτολαος ἐχρῆτο μὲν πίστει λόγου τοῦ αὐτοῦ τοῖς ἄλλοις, ἄτοπον ὄφ, ἀλλὰ μὴ τοῖς αὐτοῖς αὐτῷ τοῖς ἀγχινοῦσι. ἀχρυπνεῖν ὄφη· οἱ δὲ τοῦτο, μὴ τὰ αὐτοῦ αὐτῷ τοῖς ὑπάρχειν. οὕτω μὴ πάντα ἄφθαρτα· ἀλλ' ἔφη ὁ κόσμος ἄφθ. hoc est, *Critolaus autem disputans hâc ratione utebatur, quod sibi ipsi bonæ valetudinis causa est, id nullo affligitur morbo: quin etiam quod ex se habet, ut vigiles, somni expers est. Quòd si ità res se habeat, id quoque quod sibi ipsi causa est, cur sit, perpetuum est; atqui Mundum sicuti cæteris rebus, sic etiam sibi ipsi incausa est, ut sit, nimirum ipse æternus est.* Non miretur, qui nostra hæc legerit, si cùm in Ocello, & Philone ἀναλυτικῶν nomen græcum reperi, demonstrationem transferre noluerim. Nam demonstratio apud Ciceronem non idem significat, quod apud Aristotelem ἀναλυτικῶν· quare facilè suspicor, nè M. Tullius Aristotelis libros περὶ ἀναλυτικῶν, sicut & alios ejusdem complures viderit, quod sanè si illi datum fuisset, non dixisset in Academicis ἀναλυτικῶν. esse argumenti conclusionem, eámque ità definiri ut sit ratio, quæ ex rebus perceptis ad id, quod non percipiebatur, adducit. Nam hæc definitio non tantùm veræ demonstrationi, cujus vim & naturam persecutus est Aristoteles, verùm etiam omnibus ratiocinationis generibus convenire aptaríque videtur. Loco demonstrationis Aristoteliæ exquisitam rationem proculit Cicero. Quem imitari mihi libuit tum primo Tusculanarum, tum etiam primo de Finibus, ubi inter argumenti conclusionem & rationem, item inter mediocrem animadversionem & admonitionem quid intersit, nobis explicuit.

καὶ

καὶ τὸ μὴ γλυκαντικὸν γλυκὺ γινόμενον, αὐτὸ ἐξ αὑτοῦ γλυκὺ ὄν. καὶ εἰ ἀρχαὶ τῆς ἀναλύσεων τῆς ἀφανῶν συμβαίνει ἔσαι, ἀνάγκη ἐξ ἐναντίων ἐμφανεῖς τε καὶ γνωστὰ εἶναι· ὥσπερ ἓν καὶ τὸ τοῖς ἄλλοις αἴτιον γινόμενον τοῦ αὐτοτελείας, αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ αὐτοτελὲς ὄν· καὶ τὸ τοῖς ἄλλοις αἴτιον γινόμενον τοῦ σωτηρίας καὶ διαμονῆς, αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ σωζόμενον καὶ διαμένον ὄν. καὶ τὸ τοῖς ἄλλοις αἴτιον γινόμενον τοῦ εὐκοσμίας, αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ εὐκοσμούμενον ὄν. ὁ δὴ μέγας κόσμος, αἴτιός ὅτι τοῖς ἄλλοις τοῦ εἶναι καὶ τοῦ σώζεσθαι, καὶ τοῦ αὐτοτελοῦς εἶναι· αὐτὸς ἄρα ἐξ ἑαυτοῦ ἀίδιός ὅτι καὶ αὐτοτελὴς, καὶ διαμένων τὰ πάντα ἀϊδίως, καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο τοῖς ἄλλοις αἰδίοις αἰτίοις γινόμενος τῆς διαμονῆς (τῆς ὅλων.)

Mel quoque quod suâ nos dulcedine potest afficere, suâpte naturâ dulce suavéque est. Similiter exquisitorum rationum principia, quæ res occultas demonstrant, ipsa ex seipsis perspicua claráque sunt. pari modo quod aliis rebus causa est, ut perfectæ sint, id suâ vi perfectum absolutúmque est. Quod item efficit, ut alia serventur ac permaneant, ipsum suâ sponte salvum iidem est, ac permanens: atque quod aliis rebus conveniens, & concentum præbet, illud suâ naturâ aptum concinnúmque est. Mundus igitur cùm sit in causâ cur existant aliæ res, serventur, & perfectionem habeant; ideirco suâ vi sempiternus est, æternóque permanens tempore, atque ob eam rationem habetur auctor, cur aliæ quoq; res perpetuò durent, & consistant.

[5.] Ὅλως ἢ εἰ καὶ διαλύεται τὸ πᾶν, ἤτοι εἰς τὸ ὄν, ἢ εἰς τὸ μὴ ὂν διαλυθήσεται. καὶ εἰς μὲν τὸ ὄν, ἀδύνατον· ἃ γὰρ ἔχει τὰ παῖδες φθορᾶς, ἐὰν εἰς τὸ ὂν διαλύηται· τὸ γὰρ ὂν, ἤτοι τὸ πᾶν, ἢ τὸ μέρος τῆς ὅλης τὰ παντός· καὶ μὴν οὐδὲ εἰς τὸ μὴ ὄν.

Omnino autem si ipsum universum intereat, illud aut in id quod est, aut certè in nihilum dissipetur oportet. in id quod est, fieri nequit, siquidem universitatis rerum non erit interitus, si in id quod est, fiat dissolutio. nam id quod est, aut ipsum universum, aut universi portio existit. Neque verò in nihilum,

[5.] Philo Judæus in eodem opusculo hanc rationem ferè totam ex Ocello ad verbum accepit. sic enim ait, Λέγεται μὲν τοι, καὶ φθορᾶ, ὅτι πᾶσι χάρις μεταβολὰ, λέγεται ἢ καὶ ὅτι τῆς διαφθορᾶς παντελὴς. ὧν καὶ αὐτὰ τὰ ἀναγκαῖα λέγει. ἅπαντα γὰρ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ γίνεσθαι, εἰς οὐδὲν τὰ μὴ ὄντα φθείρεται· ἐκ δὲ διαμονῆς ἐντεῦθεν ἐμποδὼν ἔχει γενέσθαι τι. τὸ δὲ τὰ ἐξαπολλύμενα δύνασθαι, καὶ ἄπαυστον. hoc est, *Inseritur vocatur in deterius mutatio. dicitur quoque omnium perfecta consumptio, cui nulla necessariò attribuitur substantia; nam quemadmodum ex nihilo nihil efficitur, ita nec quod est, in nihilum interit, ex nihilo enim ut aliquid gignatur, fieri nequit, atque id quod est, prorsus deleri, & interimi, nec auditum unquam nec credibile est.*

[6.] ἀμήχανον

[6.] ἀμήχανον γὰρ τὸ ὂν, ἀπολλύσθαι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, ἢ εἰς τὸ μὴ ὂν ἀναλυθῆναι. ἄφθαρτον ἄρα καὶ ἀνώλεθρον τὸ πᾶν.

cùm fieri non possit, ut id quod est, aut ex nihilo fiat, aut in nihilum abeat. æternum igitur, nec ullo modo internecioni obnoxium est universum.

[7.] Εἰ δὲ καὶ δοξάζοι τις ἀνὸ

At siquis ipsum esse interiturum

[6.] Ἀμήχανον γὰρ τὸ ὂν ἀπολλύσθαι.] ità vulgò legitur in Ocello. Ego verò legendum arbitror ἀπολλύσθαι, quod est effici vel fieri; quod intelligere cuique licet cùm ex ipsa rei natura, tum verò ex verbis Philonis, quæ Ocelli verbis debent respondere. ità enim scribit Philo: ὁπόσα δ' ἐστὶ ἀμήχανον ὅτι γένεσθαί τι. Extrema quoque Philonis verba, quæ modò adduxi, mendosa sunt. sic enim in omnibus fere habent codicibus, τὸ δὲ ἐξαπολλύσθαι ἀίδιόν τε καὶ ἄναρχον. nam quid significet ἀίδιόν τε, & quantùm ἄναρχον proposito conveniat, non satis perspicio. Quare locum emendare, atque ἀίδιόν τε in ἀίδιον τε, & ἄναρχον in ἄπειρον convertere non veritus sum, ut sic sensus quemadmodum transtuli: atque res ipsa; rosces interire inauditum incredibiléque est.

[7.] Hanc rationem sumsit ab Ocello Philo Judæus, & in libello suo posuit de Mundo non interituro, quamvis eam pluribus verbis explicuerit: cùm inquit. Τὸν δὲ κόσμον καὶ ἄφθαρτον πολλαχοῦ φησιν εἶναι καὶ περὶ τὸ αὐτὸν αὖθις πολλὰ συγγράμματα, ὑποθέσεις ἀρχὰς λαβόντας. ἄπειρα τῶν φθορᾶς ἀνάγκην ἐχόντων ἀπέφηνε διὰ τὸ ἄπειρος ὁ μὴ ὢν τόπος. ὁ δὲ ἐκτὸς περιεχόμενος κόσμος ὧν οὐ χαλκὸς οὐ τῶν πολυτελεστέρων ὕλης ἔλεγεν ἂν ἀφανισθῆναι ἐξ ἑαυτοῦ μᾶλλον. ἔτιον ἐμπιμπλὰς τὸν ἀπείρου τόπον ἴδιον ἀπολεῖ τι. περὶ δὲ τοῦ ἐκτὸς, ὅταν ἐμπεριλαμβάνῃ αἰτίας ἃ πόλεων ζωοκαταφλεχθῆναι τε πυρὶ βίαιον μὴ ἐξ ἑαυτοῦ, νῦν δὲ τοῦ ἐκτὸς σφαῖρα μένοντος, ἃ ἐμπεριεχομένου ἃ διάκαυσιν ἃ κάδυσιν ἢ δι' ἀχλύος ὑπομένειν. οἱ διαφθειρόμενοι μὲν κίνησιν, ἐξ ἀνάγκης ὅτου ὧν πυκνὸν τοῦ ἐκτὸς, ἃ περὶ πυκνὸν τοῦ ἐν αὐτῷ φθειρομένου συνάμενον. ἐμπέχον δὲ σῴζεσθαι. ἐκλείπει μὲν γὰρ ὑπὸ τῶν ἔξω ἃ κένωμα. πολλῶν δὲ τῶν συμπλεόντων ἀπὸ ζωογονεῖσθαι τὸν. ὅταν γὰρ ὀλίγα τῶν ἔνδον ἃ ἐλάττω. ἃ μὴ διὰ τὸ ὑπομένειν πολλὰ, ἔτιον δὲ τῶν ἔνδον ἃ ἐλάττω. ἐλᾶν δὲ ἔνεστι τὰ σῶματα τοῦ ὑγροῦ οὐ αὐτὸν ἐξαπολλύσθαι ἀέρος ἃ πνεύματος. ὑπὸ δὲ τὰ πόντια ἃ γὰρ σώματα ἐλαττοῦ. διαμένει ἃ ῥᾴδιον. ἃ δὲ ἄλλοι ἀναλίσκουσι φθειρόμενοι ἔξωθεν ἰσχυρὸν ἀναλήπτικον, ἂν ὑγιαῖνα ἑαυτοῦ ὑπὸ ἔξω πυκνοῦ ἃ ὑπὸ τοῦ ἀέρος. μανθάνει ὑπεξελθόν μέρος, ἀναλίσκει ἐγκαταλαμβάνον οἷον. οὐδὲ ἄρα τὸ ὅλον ἐκπίπτει. πάντας δὲ σῴζει κύτος. ἃ ὑπάρχει φύσει, ἵν' ἐξάντων πνεῦν τε ἃ σῴζεσθαι. ἃ μᾶλλον διὰ τὸν τοῦ αἰτίας διαλυθῆναι τοῦ αὐτὸ αὐτὸ. πρότερον μὲν, ὑπεσὰ τοῦ ὅλου τὸ μέρος ἃ μεῖζον ἴσως ἃ ἀσθενέστερον. ὅπερ ἔζων ἀκόλουθον. ὁ γὰρ κόσμος ἀναγκαῖον κρεῖττ χαμβάνειν ἀεὶ τὰ μέρη περὶ μυθίους ἀνοῦ ἀεὶ ἀγόμενος. hoc est, *Hæ verò rationes, quæ mundum neque genitum esse, neque interiturum affirmant, ex propriis illorum duûm principiis, prius hoc sunt reponendæ, ut eorum quæ carminus habere rationem videamur. Duæ namque illi qui ipsum interiturum concedunt, esse causas cur res pereant, interiorem unam, alteram externam statuunt. Nam ferrum & æ. atque hujus generis substantiæ abolari ex se ipsis compertas, cùm in aruginem incidunt, quæ illis in modum serpentis morbi invadere assolet. Ex causis verò externis interitus accidit; quando domus aut civitas vi conjecto ignis incensa deflagrat, & dissolvitur. Pari modo & animalia partim morbo ex ipsis corrupta, partim vi externâ, dum fugulanine*

lantur, aut exturbentur, aut varijs succrudij motus afficiuntur, interijt ſi-
tum. Item quòd ſi mundus eſt mundus, id quidem evenit, quòd aliqua
interiora causa, aut externa: quorum neutrum fieri poteſt: nam extra
mundum nihil reliquum eſt, cùm omnia in ejus complementum collata ſu-
erint. Ipſe autem eſt integer, & ſenio carens; unus quidem, quoniam ſi qui
remaniſſet, alius ei qui nunc eſt, ſimilis omnino factus ſuiſſet. integer ve-
ro, propterea quòd in ipſo conſtruendo univerſa ejus ſubſtantia conſumpta
eſt. Neque item ſenii, neque morbi particeps eſt, quia corpora, quæ morbis
& ſenio obnoxia ſunt, externa quæque & valida caloris & frigoris gla-
dámque rerum contrariarum appulſu intereunt, quarum ſanè facultatem
nulla vis exuerit, quæ illum circumvenire, aut aliquâ ratione aggredi va-
leat, cùm nulla quidem ejus portio abſceſſerit, ſed omnes intus clauſæ,
comprehenſæque ſint. Ergò ſi aliqua externa ſit cauſa, ea omnino inanis,
aut natura quædam impatibilis, quæ nec agere quidpiam nec pati poſſit,
præterea nec ab interiori diſſolvetur ob illud in primis, quòd pars quam to-
tum erit major ac valentior, quod ſanè abſurdiſſimum. Mundus enim
incredibili robore ſuas partes exuperat, quas quidem agit & movet, ipſe
verò à nullâ earum vicißim movetur agitatúrque.

φθαρτὸς, ὅτι ὑπό τινος τῶν ἔξω τοῦ παντὸς, φθαρήσεται συναπολυόμενον, ἢ ὑπό τινος τῶν ἐντὸς· ὅτε μὲν ὑπὸ τινος τῶν ἔξωθεν. ἐκτὸς γὰρ τοῦ παντὸς, οὐδὲν τὰ γὰρ ἄλλα πάντα ἐν τῷ παντί, καὶ τὸ ὅλον καὶ τὸ πᾶν ὁ Κόσμος· ὅτε ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῷ. πάντα γὰρ ταῦτα μείζονά (τε) καὶ δυναμικώτερα ἐστὶ τοῦ παντός. τοῦτο δὲ οὐκ ἀληθές. ἄγεται γὰρ τὰ πάντα ὑπὸ τοῦ παντὸς, καὶ κινεῖται τοῦτο καὶ συμπερασχεῖ, καὶ ζωήν τε καὶ βίον ἔχει καὶ ψυχήν. εἰ δὲ ὅτε ὑπὸ τινος τῶν ἔξωθεν, ὅτε ὑπό τινος τῶν ἔνδοθεν φθαρήσεται τὸ πᾶν, ἀφθάρτου ὄντος καὶ ἀνολέθρου ὁ κόσμος. τοῦτο γὰρ ἁρμόσει ἐστὶ τὸ πᾶν.

Ἔτι δὲ καὶ ὅλη δι' ὅλης ἡ φύσις διωρυμένη τὸ συνεχὲς ἀπὸ τῶν πρώτων καὶ τιμιωτάτων ἀφαιρεῖ κατὰ λόγον ὑποφαυσκομένη τὸ συνεχές, καὶ περαίνουσα ἐπὶ πᾶν τὸ ὑπολειπόμενον, καὶ

existimet, id profectò vel ab externâ, vel ab interiore causâ victum diſſolvetur; ſed non ab externâ, cùm extra univerſum nihil ſit, ſiquidem cætera omnia in univerſo continentur, ac totum & univerſum idem habetur quod Mundus, neque etiam ab iis quæ in eo ſunt; majora enim & valentiora eſſe oportebit, quàm ipſum univerſum, quod tamen falſum eſſe perſpicuum eſt; cùm omnia ab univerſo agantur moveantúrque, & ſecundùm hoc ea etiam ſerventur, & coagmentata ſint, vitámque & animam habeant. Quòd ſi nec interioris nec exteræ cauſæ vi interiturum eſt univerſum, Mundus, quem eundem eſſe quod univerſum, cenſemus, nunquam deſtruetur nec diſſipabitur.

Jam verò univerſa natura ſi tota ſpectetur, ſucceſſionis continuationem à primis & maximè honoratis partibus proportione quâdam auferre videtur, eámque attenuare, & cunctis rebus mortalibus adjungere,

ἀνέξοδον

διξοδον ὁπιδηποῦν ἡ ἰδίας κινήσεως· τὰ μὲν γὰρ πρῶτα κινούμενα καὶ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως πάλιν ἀμείβει· διξοδον, ἀπ' ἰρεξῆς καὶ ζωηχῶς, ἃ μὲν πρὸ τοῦ πίπτον, ἀλλὰ πρὸ τοῦ μεταβαλλόμενον.

Πῦρ μὲν γὰρ εἰς ἓν ζωηρχόμενον, ἀέρα ἀποθηγεῖ, ἀὴρ δὲ ὕδωρ, ὕδωρ δὲ γῆν· ἀπὸ γῆς δὲ καὶ αὖθις ἀφ' οὗ καὶ ἡ μεταβολὴς (μήκει πυρὸς) ὅθεν ἤρξατο μεταβάλλειν. οἱ δὲ καρποὶ, καὶ τὰ πῶυτα ἐκ ῥιζοφύτων ἀπὸ ἀτρεμοῦντος ἀνάλογον πρὸ ἀρχῆς τῆς γενέσεως, καρποφόρησαντα, πάλιν ἐπὶ (τὸ) σπέρμα ἢ ἀνάλυσιν ποιεῖται, ἀπὸ οὗ ἀπῆ, καὶ ὁδὶ τὸ αὐτὸ πρὸ διξοδον ὁπιτελεσθῆναι τῆς φύσεως.

propriæ constitutionis progressionem susci-piens (nam prima quæ moventur, corpora eadem atque eodem modo suum orbem conficiunt) progressionem dico, non quæ deinceps & continenter, nec mutato loco, sed quæ factâ ex alio in aliud mutatione effici solet.

Ignis enim si in unum cogatur, & densescat, aërem, aër aquam, aqua terram producit: à terrâ vicissim idem usque ad ignem à quo cœperat mutatio, circuitus agitur. Arbores verò fructum ferentes, & stirpium plurimæ ex seminibus sui ortûs initium habent, fructus verò producti, & jam perfecti rursùs ab eodem in idem commeante naturâ dissolvuntur.

Οἱ δὲ ἄνθρωποι καὶ τὰ λοιπὰ ζῶα μᾶλλον ὑποδεεστέρως τὸν κοσμικὸν ὅρον τῆς φύσεως ἀμείβουσιν. (ἐν γὰρ ὅσον ἐνεπεφάγμενος αὐτοῖς ἐστὶ περιττὸν ἦλιξιν,) [8.] ὑπὸ ἀντιπερίστασις μεταβολῆς εἰς ἄλλα, καθάπερ ὁπὸ πυρὸς καὶ

At homines & cætera animalia humiliore quâdam ratione communem naturæ explent terminum, non enim ad primam ætatem reflectuntur, & redeunt, nec contrarii circumstantiæ quemadmodum ignis &

[8.] Ὑπὸ ἀντιπερίστασις μεταβολῆς εἰς ἄλλα, καθάπερ ὁπὸ πυρὸς καὶ ἀέρος καὶ ὕδατος καὶ γῆς.] His Ocelli verbis satis perspicuum est hujus Græci nominis, quod est, ἀντιπερίστασις inventorem (ut nonnulli somniant) non fuisse Aristotelem. Nam Ocellus ætate Aristotelem longè antecessit, hanc ego Antiperistasin (quamvis fortasse nimis licenter) contrarii circumstantiam transferre volui. Nec sum deterritus quòd Theodorus Gaza circùm obsidendi rationem, reciprocationem Hermolaus Barbarus, alii adversum conatum converterint. Causam interpretationis exposui in illâ Epistolâ Veronensi, quæ est ad Timotheum Justum sobrinum meum, qui paucis his diebus dum hæc scriberem, cum meo magno dolore ex hâc vitâ migravit: in quâ quidem epistolâ duplicem ostendi in naturâ reperiri ἀντιπερίστασιν. Plationis unam (tametsi eo vocabulo nunquam usus est Plato) alteram Aristotelis, quam ipse ex hoc Ocelli opusculo, si non ex alio, fortasse mutuatus est. Verùm hæ duæ ἀντιπερίστασις longè inter se differunt, prima enim loci mutatione, secunda alteratione qualitatum effici solet.

ἀέρος, καὶ ὕδατος καὶ γῆς, ἀλλὰ τὸν διὰ (τῶν) τεσσάρων τελεμερῆ κύκλον ἀνύσαντα καὶ τὰς μεταβολὰς τῶν ἡλικιῶν, διαλύεται καὶ ἀπογίνεται. ταῦτα δὴ σημεῖά τε καὶ τεκμήρια τοῦ τὸ μὲν ὅλον καὶ τὸ θεῖον μένειν ἀεὶ καὶ σώζεσθαι, τὰ δ' ὅσα μέρους καὶ ἐπικτήτου φθορᾶς καὶ διαλύσεως.

Ἔτι δὲ τὸ ἄναρχον καὶ ἀτελεύτητον, καὶ ὁ χρόνος καὶ ἡ κινήσεως καὶ ὁ χρόνου καὶ ἡ ἐσίας, τοῦτο πᾶσι δῆλον ἀγέννητος ὁ κόσμος καὶ ἄφθαρτος. ἦτοι γὰρ χρόνος διάστασις κύκλος. ἔστω δὴ πάντοθεν ἴσος καὶ ὅμοιος. διόπερ ἄναρχος καὶ ἀτελεύτητος. ἦτοι δὲ κινήσεως τοῦ κύκλου. αὕτη δὲ ἀποβάλλει καὶ ἀναλέξασθαι. ὅτε γὰρ (ὁ) ἄπειρος, ἐν ᾧ ἡ κίνησις, διὰ τὸ μήτε ἀρχὴν εἰληφέναι τὸ κινούμενον, μήτε τελευτὴν λήψεσθαι. ἡ γὲ μὴν ἐσία τῶν γεγραμμένων ἀνέκλειπτος καὶ ἀμεταβλητος, διὰ τὸ μήτε ἀπὸ τοῦ χείρονος ἐπὶ τὸ βέλτιον, μήτε ἀπὸ τοῦ βελτίονος ἐπὶ τὸ χεῖρον πεφυκέναι μεταβάλλειν. ἐκ τούτων δὴ ἁπάντων σαφῶς πᾶσι, ὅτι ὁ κόσμος ἀγέννητος καὶ ἄφθαρτος. καὶ περὶ μὲν τοῦ ὅλου καὶ τοῦ παντὸς ἅλις εἰρήσθω.

aër, aqua & terra, vicissim mutantur, sed cùm per quatuor, qua dispartitum orbem, & mutationes ætatum confecerint, dissolvuntur & pereunt. hæc sunt igitur signa & indicia universum quidem ipsum, quod omnia continet, permanere, & conservari semper, singulas ejus partes & res adventitias interire & destrui.

Præterea universi figura, motus, tempus & substantia, cùm hujusmodi sint, ut principium non habeant, neque finem, nobis fidem faciunt, quâ ratione mundus nec genitus, nec interiturus sit. Nam figura forma globosa est, undequaque par, & sui similis. quapropter forma hæc principio caret & fine. Motionis quoque illud est genus, quod in orbe fertur: firmum & stabile & pristinum statum nunquam deserens. Tempus item est infinitum, in quo versatur motus. nam ipsum ut sui motûs non accepit initium, sic nec finem accepturum est. Postremò ejus substantia nec augescere, nec mutari potest: quippe quæ nec à deteriori in melius, nec contrà à meliori in deterius suâ naturâ mutabilis sit. Ex iis igitur omnibus facilè credi potest, nec mundi ortum fuisse, nec interitum fore. Ac de toto quidem & universo hactenus satis.

Κεφά-

Κεφάλαιον β'.

[9.] Ἐπεὶ δ' ἐν τῇ πρώτῃ, τὸ μὲν γένεσις, τὸ δὲ μίξις ἐγένετο· καὶ γένεσις μὲν, ἐστὶ μεταβολὴ καὶ ἔκλυσις τῶν ὑποκειμένων· μίξις δὲ, ἑτέρου πρὸς ἕτερον σύνοδος· ἀναγκαῖον ἦν ὅτι μὲν οὖν πρῶτον αἰτίαν τὴν γένεσιν τὸ ποιεῖν καὶ (τὸ) κινεῖν ἔχει. δεῖ δὲ τὸ δεχόμενον τὴν γένεσιν, τό τε πάσχειν καὶ τὸ κινεῖσθαι.

Αἱ δὲ μοῖραι αὐτὰ διοικοῦσι καὶ γένεσιν [10.] τό τε ἀπαθὲς μέρος τοῦ κόσμου καὶ (τὸ) ἀκίνητον· ἀθάνατοι γὰρ ὄντων ἀναγκαίως καὶ γενέσεως ὁ ἀεὶ τῶν σεληνίων ὁρόμων· τὸ μὲν ἄνωθεν ὑφ' ἑαυτοῦ τοῦ πρώτου, καὶ τὸ ἐστ' αὐτῶν θεῖον κατέχει μέρος· τὸ δ' ὑποκάτω σελήνης, γένεσις καὶ φύσεως. τὸ μὲν (γὰρ) ὂν οὐδὲν ἀλλαττόμενον γεγονότων, τὸ δὲ γένεσις ἀπογεγονότων.

Caput II.

VErùm cùm in universo duæ existant res, quarum altera generatio, altera generationis habetur causa; ac generatio quidem ea esse videatur, in quâ res ipsæ mutantur, & id quod sunt esse desinunt: generationis verò causa, ubi subjecta res eadem servatur & permanet: hanc sanè efficiendi, & movendi, illam verò accipiendi & patiendi vim habere perspicuum est.

Fata autem ipsa impatibilem atque immobilem mundi partem distinguunt & separant; nam Lunæ cursus inter immortalitatem & ortum intercluſus interseptúsque est, ut illa quidem regio universa, tam quæ est supra Lunam, quàm quæ ad ipsam pertinet, Deorum contineat genus. Hæc verò infra eandem contextioni & naturæ assignata sit, in quâ modò quæ genita sunt cõmutantur, modò generantur, quæ interierint.

[9] Hanc naturalium causarum distinctionem (aliis tamen verbis) sic in Academicis ex restit Cicero: *De naturâ autem (id enim sequebatur) id dicebant, ut eam dividerent in res duas, ut altera esset efficiens, altera quasi huic se præbens; eam quâ efficeretur aliquid in eo, quod efficeres, vim esse censebant, in eo autem quod efficeretur, materiam quandam.* Idem primo de Finibus & in Topicis. Ex quibus quidem locis facile colligi potest verè locutum Aristotelem, cùm in libro de ortu animalium & alibi dixit, veteres naturæ interpretes, quos sequitur Cicero, duas rerum tantummodò vidisse causas, effectricem & materiam.

[10.] Τὸ τε ἀπαθὲς μέρος τοῦ κόσμου καὶ τὸ ἀκίνητον] melius arbitror si legatur, τό τε ἀπαθὲς μέρος, καὶ ἀκίνητον· ut sic sensus, semper patibilem, & semper mobilem partem distinguunt ac separant. nam in fine hujus capitis utrumque complectens naturam, & quæ infra & quæ supra Lunam est, ita dicet: τὸ δὲ ἐξ ἀμφοτέρων αὐτῶν, τῷ μὲν ἀεὶ θνητῷ θείῳ, τὸ δ' ἀεὶ μεταβλητῷ γένεσις κόσμου ἔσχε ὄνομα. Mercurii Trismegisti locum adumbrâsse Ocellus mihi visus est, quamvis ille de duobus loquatur animalium generibus, sic enim scribit in Pœmandro: Θνητὸν δὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἀναπνοῆς ὄντος ὅτι δὲ ἡ ψυχὴ θνητὸν, μαθὼν δ' ἀμφότερον ζῶον ἀναγκαῖον ἦν θνητῷ τῷ σώματι ἀθάνατον εἶναι· hoc est *Contemplare quanta animalium & immortalium & caducorum vis existat, atque inter utramque genus luna circuitus medius interiectúsque sit.*

Ἐν ᾧ δὴ μέρει τοῦ κόσμου φύσις τε καὶ γένεσις ἔχουσι πλεῖω διωκεστέαν, τρία δεῖ ταῦτα ὑπάρχειν· περῶτον μὲν τὸ περὶ ἁφὴν ὑποζυόμενον σῶμα πᾶσι τοῖς εἰς γένεσιν ἐρχομένοις. τοῦτο δ' ἂν εἴη παραδείγμα καὶ ὑπομαγεῖον αὐτῆς ἡ γένεσιος, ὥσπερ ἔχον περὶ τὰ ἐξ αὐτῆς γιγνόμενα, ὡς ὕδωρ πρὸς χύλον, καὶ φῶς πρὸς σιγὴν, καὶ χυτὸς πρὸς φῶς, καὶ ὕλη [11.] πρὸς τετυπωμένον. τὸ τε γὰρ ὕδωρ, ἄχυλον καὶ ἄποιον, πρὸς δὲ τὸ γλυκὺ καὶ πικρὸν ἀνάλογον, καὶ πρὸς δεινὸν καὶ ἀλυσιτελές. καὶ ὁ ἀὴρ ἀδιαπλήτως πρὸς ψόφον καὶ περὶ λέξιν καὶ (περὶ) μέλος. καὶ τὸ χυτὸς ἄχροον καὶ ἄμορφον,

In eâ autem mundi parte, in quâ natura & generatio dominantur, hæc tria ponenda sunt. Ac primùm quidem corpus contrectabile, quod omnibus rebus, ad quas ortus venit, subjectum est. Hoc sanè in se recipit omnia, & ipsius generationis habetur effigies, quod quidem sic ad ea quæ ex se ipso gignantur ut aqua ad saporem, sonus ad silentium, & ad lumen tenebræ, materia ad artificiosas res sese habet. Aqua enim saporis & qualitatis expers, sapori quidem dulci & amaro, acuto & falso proportione respondet. Aër quoque omni carens informatione, ad sonum, elocutionem, & concentum refertur. Tenebræ pariter, quæ nec colore suffusæ sunt, nec aliquâ formâ figuratæ,

[11.] Ὕλη, quæ Latinè dicitur materia, verbum Ciceronis temporibus (utpote innuit in Academicis) non satis usitatum & tritum, nunquam Platoni visum est, præsertim cùm de eâ agit materiâ, quæ est rerum naturalium initium, quamvis eandem pluribus explicet nominibus, quorum duo sumpsit ex Ocello & Timæo Locro, quæ sunt πανδέχεις καὶ ἐκμαγεῖον. πλὴν ὕλαν tamen & Mercurius Trismegistus in Pœmandro & Timæus Locrus anteà usurpârunt. Verùm illud addo, quod aliàs prætermisi, Platonem artificiosam materiam τῆς ὕλης vocabulo nuncupâsse, à quâ etiam formavit, ὑλικὸν verbum, & participium ὑλικῶς μᾶλλον. sic in Timæo scribit. Ὅτ' οὖν τὰ πολλὰ εἴδη γίγνηται ἐκ τῆς ὕλης ὑπὸ τοῦ ἐκμαγείου γιγνομένη τε καὶ αὖ πάλιν ἐξιοῦσα διὰ ταύτης μία. Ocellus autem noster utranque materiam, tam artificiosam quàm naturalem ὕλην appellavit. Hunc locum de tribus rebus, quæ generationi sunt necessariæ, ex Ocello mutuatus est Aristoteles, & in suum de ortu & interitu secundum volumen retulit his verbis: Ἡμεῖς δὲ φαμὲν ὕλην μὲν τὴν πρώτην εἶναι τῶν γιγνομένων ἀΐδιον, ἀλλὰ ταύτην μὲ γ' οὐσίαν. ἀλλὰ μὴν ἐναντίωσίς γε ἐστὶ τοῦ γίγνεσθαι καὶ τὸ φθείρεσθαι τοιοῦτον. διὰ ταῦτα δὲ ἀεὶ αὐτὴν ἐν ἐτέροις διαλήψεται. καὶ μὴν ἀλλ' ἐναντία καὶ τὰ τέτταρα τοῦτο ἐξ ὧν τὰ σώματα ἁπλᾶ συνίστηκεν, καὶ ἀεὶ τούτων ἀρχικὸν, καὶ πρῶτον ὑποδεκτικὸν ἐστὶ πλὴν ὕλαι· ἀχώριστον μὲν ὑπάρχει μᾶλλον ἢ τοῖς ἐναντίοις· καὶ γὰρ τὸ θερμὸν ὕλη τοῦ ψυχροῦ, οὐδ' αὖτὸ τοῦ θερμοῦ, ἀλλὰ τὸ ὑποκείμενον ἀμφοῖν. ὅτι πρῶτον μὲν ὑπάρχει σῶμα αἰσθητὸν ἀρχὴ. quod est, *Nos verò corporum, quæ percipiuntur sensu, quandam esse materiam asserimus inseparabilem & cum re contrarâ conjunctam, unde oriuntur, quæ appellantur elementa, sed de iis aliis in locis accuratiùs disputavimus. verùm cùm primùm corpora efficiantur ex materiâ, ità agendum est, ut materiam esse rerum contrariarum principium, & primùm statuamus, inseparabilem quidem. sed iisdem subjectam, ac substratam. non enim calor frigoris, nec frigus caloris habetur materia, immò potiùs quod utrique substernitur. quare primum corpus, quod potest ad sensum cadit, principium est.* περὶ

πρὸς ἡ λαμπρὸν καὶ ξανθὸν καὶ λευκόν. λευκὸν ἡ πρὸς ἀνδριαντοποιικὴν καὶ κηροπλαστικήν, ἄλλως ἡ ἡ ὕλη πρὸς ἀνδριαντοποιικήν. διωάμει οὖν πάντα ὑπάρχει τοῦτο πρὸ τῆς γενέσεως, σωματικὴ ἡ, γνώμωνα καὶ λαβόντα φύσιν. ὃ οὖν δεῖ τοῦτο πρῶτον ὑπάρχειν πρὸς γένεσιν γενέσθαι.

lucem & colorem flavum & album respiciunt. quamvis candor etiam ad artem statuariam, & ad istam quæ ex cerâ aliquid fingit, pertineat. sed alio modo materia arti statuariæ comparatur. In hoc igitur corpore priùs quàm gignatur, omnia potestate, perfectione verò cùm genita sunt, & naturam acceperunt, continentur. ex quo quidem sit, ut ad complendam generationem, unum primum subjici & substerni necesse sit.

[*] Δεῖ πρὸς ἡ, τὰς ἐναντιότητας, ἵνα μεταβολαὶ καὶ ἀλλοιώσεις ὁλοτελῶσι, πάθη καὶ διαθέσεις ὁπόσα μιχθείσης τῆς ὕλης· καὶ ἵνα αἱ διωάμεις ἀντιπαθῶς ἔχωσι μήτε κρατῶσιν εἰς τέλος αὗται αὐτῶν, μήτε κρατῶσαι αὗται ὑπ' αὐτῶν. τυγχάνει ἡ αὗται τὸ τε θερμὸν καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρόν.

Secundum quod requiritur, sunt res contrariæ, ut mutationes & alterationes compleantur, idque dum materia perpessionem & affectionem recipit, ac nè facultates mutuò patibiles, vicissim sese prorsùs vincant, & vincantur. hæ verò sunt calor & frigus, humor & siccitas.

[*] Aristoteles ibidem Ocellum secutus, δεῖ πρὸς ἡ (inquit) αἱ ἐναντιότητες, λέγω ἡ, οἷον ψυχρότης καὶ θερμότης. id est, *secundo res contrariæ (dico frigus & calorem) necessariæ sunt, ἵνα μεταβολαὶ καὶ ἀλλοιώσεις ὁλοτελῶσι.* Ex iis Ocelli verbis Simplicium meritò posse reprehendi perspicuè cernitur, qui Platonis sui, cujus dialogos frequenter legerat, videtur oblitus. Nam cùm Aristotelem ipse libro 5. de Physica auscultatione sic loquentem animadvertisset, ἃ μὴ ὑπὸ ἄλλου κινεῖται κινεῖ. ἀλλοίωσις ἴσως, locum exponens ait, ἴσως τὸ τῆς ἀλλοιώσεως ὄνομα αὐτὸς ἐπιθεῖναι τῷ κατὰ ποιὸν κινεῖσθαι, id est, *videtur motui, qui per quale agitur, alterationis nomen imposuisse.* Quod tamen constat esse falsum. nam Ocellus & Timæus Locrus, ac post ipsos etiam Plato, hoc mutationis genus eâdem appellatione nuncupârunt. sic enim Timæus in libello de natura mundi & anima, μιᾶς ἡ ταύτας αἱ τῆς αἰσθητοῦ τροπαὶ καὶ ἀλλοιώσεις. Plato quoque in Theæteto, τῶν μὲν πάντων ὡς ἴσον οὐδέν. ὅταν ἡ ἓν μὲν ὦ τὸ αὐτό, γιγνόμενον ἡ, ἢ μᾶλλον ἐκ λευκοῦ, ἢ σκληροῦ ἐκ μαλακοῦ γίνηται, ἢ πολλὰ ἄλλα ἀλλοιοῦται ἀλλοιοῦται. ἆρα ὧν ἐξίου ἕτερον οὐδὲν φῶμεν κινήσεως, ἀναγκαῖον ῥᾴδιον ὂν ὅλως ἡ λέγειν τοῦτο οὐδὲ κινήσεται, ἀλλοιοῦται πῶς ἡ σφόδρα. idem in Parmenide: ὅτι κινήσεως ἡ φέρεσθαι ἢ ἀλλοιοῦσθαι ἐστι. αὐτὸ γὰρ μόνον κινήσεται, καὶ ἀλλοιοῦμενον ἡ τε ἐν ἑαυτῷ δύναται. ἐν ἄρα καὶ ἀλλοιοῖ γε κινοῦσα.

Præterea Mercurius Trismegistus, qui (ut Lactantii Firmiani ex primo libro divinarum institutionum utar verbis) vir fuit antiquissimus & institutissimus in omni genere doctrinæ, adeò ut ei multarum rerum scientia Trismegisti nomen imponeret, ἀλλοίωσιν nomen motui qualitatis inditum esse non ignoravit. quod sanè ostendit, ita scribens in Pœmandro:

Περὶ παλίν ἡ Πηνιμάδης ἔτι ἄλλον τρόπον ἐν τῇ ἀναλύσει τῶ σοφιστῶ ἀλλοιοῦσθαι τὸν ἑαυτοῦ λόγον αὐτὸ σῶμα ὄν ἀλλοιοῦσθαι. Illud silentio præterire non possum, quod primo de ortu & interitu scriptum reliquit Joannes Grammaticus, mutationem, quæ ratione ipsius, qualis in Ulysse facta est, Homerum ἀλλοιοῦσθαι nuncupâsse, cùm illud proculit carmen:

Ἀλλ' ἐμὲ μὲν ξένε πάντα νόον ἐνὶ στήθεσσιν (sic enim Thelemachus patrem affatur mutatum à Pallade) in quo quidem ipsum ait ἀλλοῖον non autem ἄλλον sibi videri. Hoc vocabulum ἀλλοῦσθαι, quod sæpenumero (ut ex hoc Ocelli codice satis perspicuum est) qualitatem tertiæ speciei significat, frequens est apud antiquos philosophos, qui scripserunt ante Aristotelis tempora. sic enim Timæus Locrus in eodem libello Dorico utens sermone, νόσοι δ' ἀρχαὶ τᾶς περὶ τὸ σωμάτιον δυσμιλοίας ἐκ πολυσήκιαν. ἃ ἰλιγγιάσεις, καὶ σκοτοδινήματα, θορυβάσεις δ' ψυχέων, ἃ ὑγιάσεις δ' ξυσίας, ita quoque Plato scribit in Timæo: ἐν τοῖς σώμασι ἃ ἀναπαύσεις ἀναβάσεις καὶ ἰχνεύσεις καὶ φλέγματα ἴσχει πάντων. Aristoteles etiam in eadem significatione & in quarto Meteor. & alibi τῷ δ' αὐαρῷ frequenter usurpat: sed illud tamen palàm dicam, ut juvenes admoneam, non recordari, me in Hippocratis commentariis, nec in Ocelli, nec in Timæi Locri opusculis τῷ ποιότητι unquam legisse, tametsi id esse philosophorum, non vulgi verbum in Academicis affirmat Cicero; à Mercurio Trismegisto vetere admodum & prisco Theologo sæpiùs, semel à Platone usurpatum comperi, qui sic in Theæteto: καὶ τὸ μὲν πάσχον οὐδέπω, ἀλλ' ὃ ἀλλοῖον, ἔτι γλιχόμεθα, τὸ δὲ ποιοῦν ποιόν τι, ἀλλ' οὐ πυθόμενα, ἵνα ἔν τούτοις, ὅτι ἀλλοῖον τὸ πάσχον ὄνομα, καὶ ἐν μανθάνειν ἀδέσμευτον λαμβάνων. id est: *ac patiens quidem sensum movet, non tamen efficitur sensus, ac faciens quale quiddam est, sed non qualitas. fortasse igitur qualitatem alienum & extraneum sibi esse videtur nomen, nec, ut sæpiùs dictum, intelligis.* Quæ quidem verba cùm (ut arbitror) vidisset Aristoteles, velut ti à Platone dissentiens, qui τῷ ποιότητα vocabulum ἀλλοίωσιν sibi videri diserat, de qualitate agere in Categoriis sic fidenter incepit: Ποιότης δὲ καλεῖ, καθ' ἣν ποιοί τινὲς λέγονται, qui sanè ad hunc modum locutus est, non ut se hujus nominis inventorem, & quasi architectum (ut nonnulli falsò putant) profiteretur, sed potiùs, ut id suo judicio, rei naturæ proprium, & accommodatum ostenderet, quemadmodum etiam cum eodem Magistro suo consentiens in analyticis protulit, ὅρον δ' καλεῖ.

[12.] Τρίτον δὲ αἱ οὐσίαι, ὧν αἱ δυνάμεις εἰσὶν αὗται, πῦρ καὶ ὕδωρ, καὶ ἀὴρ καὶ γῆ. διαφέρουσι δὲ αὗται τῇ δυνάμει· αἱ μὲν γὰρ οὐσίαι ἐν τόπῳ φθείρονται ἐξ ἀλλήλων· αἱ δὲ δυνάμεις οὔτε φθείρονται οὔτε γίγνονται.

Tertio loco sequuntur substantiæ, quarum illæ facultates sunt, ut ignis & aqua, & aër, & terra. quæ quidem corpora à facultatibus longè differunt. nam illa in locis suis vicissim sese destruunt, & labefactant: facultates verò nec oriuntur, neque occidunt:

[12.] Hanc etiam partem ab Ocello accepit Aristoteles, qui sic ait eodem libro: Τρίτον δ' ἄμα πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ τὰ τοιαῦτα. ταῦτα γὰρ μεταβάλλουσι ἀεὶ ἄλληλα, οὐκ ἄνευ Ἐμπεδοκλέους καὶ ἄλλου λέγοντος· οὐδὲ γὰρ ἐκ τοῦ ἀλλοίου· αἱ δὲ ἀντιθέσεις οὐ μεταβάλλουσι. *Tertiò necessaria quoque sunt ea corpora, ignem dico, & aquam & quæcumque hujus generis. nam elementa vicissim mutantur, non tamen eo modo, quo Empedocles & alii asserunt: res contrariæ non item.*

[13.] λόγοι

[13.] λόγοι γὰρ ἀσώματοι πυγχάνουσι τύπων.

[14.] Τῶν δὲ πειρώντων, τὸ μὲν θερμὸν καὶ ψυχρὸν, ὡς αἴτια καὶ ποιητικά· τὸ δὲ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν, ὡς ὕλη καὶ παθητικά. σχεδὸν δὲ ὕλη τὸ παθητικόν· κοινὸν γὰρ ἁπάντων τοῦτο πάσιν· ὥστε σχεδὸν τὸ ῥηᾴδιον σῶμα αἰσθητὸν, ἀρχή. διόπερον ἐναντιώσεις, οἷον θερμότης καὶ ψυχρότης καὶ ὑγρότης καὶ ξηρότης. πείρων δὲ πῦρ καὶ ὕδωρ, καὶ γῆν καὶ ἀέρα πάντα γὰρ μεταβάλλουσιν εἰς ἄλληλα· αἱ δὲ ἐναντιώσεις οὐ μεταβάλλουσι.

Αἱ δὲ διαφοραὶ τῶν σωμάτων, λέγω αἱ μὲν γὰρ εἰσὶ τῶν σχέσεων, αἱ δὲ τῶν γενομένων ἐκ τύπων. θερμὸν μὲν γὰρ καὶ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν καὶ ξηρὸν, τῶν σχέσεων· τὸ δὲ βαρὺ καὶ κοῦφον καὶ πυκνὸν καὶ μανὸν τῶν γενομένων ἐκ τύπων. πυγχάνουσι δὲ αἱ πᾶσαι δέκα ἓξ, θερμὸν καὶ ψυχρὸν, ὑγρὸν καὶ ξηρὸν, βαρὺ καὶ κοῦφον, ἁραιὸν καὶ πυκνὸν, λεῖον καὶ τραχὺ, σκληρὸν καὶ μαλακὸν, λεπτὸν καὶ παχὺ,

siquidem Ipſarum rationes corporis ſunt expertes.

Harum porrò facultatum quæ quatuor numero ſunt, calor & frigus, ut cauſæ & efficientes; ſiccitas & humor, ut materia & patibiles eſſe cenſentur. materia autem ea eſt, quæ primò cuncta recipit. eſt enim commune quoddam, quod rebus omnibus ſubjicitur, ut initium ſit primum corpus, quod ſenſu poteſtate percipi poſſit. ſecundò accidunt res contrariæ, verbi gratiâ, calor, frigus, humor & ſiccitas. ſequuntur tertiò ignis & aqua, terra & aër. Hæc enim elementa viciſſim mutãtur, res cõtrariæ non mutãtur.

[15.] Corporum differentiæ duæ ſunt, aliæ primæ, aliæ ex primis ortæ: primæ quidem habentur calor & frigus, humor & ſiccitas. ex primis ortæ ſunt gravitas & levitas, raritas & denſitas, lævor & aſperitas, durities & mollities, tenuitas & craſſitudo, acumen & obtuſitas. Omnes autem enumerantur ſexdecim, calor & frigus, humor & ſiccitas, gravitas & levitas, raritas & denſitas, lævor & aſperitas, durities & mollitudo, tenuitas & craſſitudo,

[13] Λόγοι γὰρ ἀσώματοι πυγχάνουσι τύπων] ità legitur in Ocelli opuſculo Romæ deſcripto, & ad me Veronam tranſmiſſo. idem tamen Lovanii impreſſum ſic habet: Λόγοι γὰρ ἀσώματοι πυγχάνουσι τύποι ἢ σχέ— priorem lectionem, ut quæ melior & clarior ſit, magis probo.

[14] Ariſtoteles in hanc ſententiam libro ſecundo de ortu & interitu: Θερμὸν ἢ καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρόν. τὰ μὲν τῆς ποιητικῆς ἔχει, τὰ δὲ τῆς παθητικῆς λέγω τοῦτο. id eſt *calor & frigus, ſiccitas & humor, illæ qualitates quia vim habent agendi, hæ quoniam patiendi, nomen adeptæ ſunt.* quem locum accurate admodùm expoſuit Joannes Grammaticus, hoc idem quod illic dixit Ariſtoteles, repetit libro quarto Meteor.

[15] Cicero in Academicis, qui Ocelli fortè opuſculum viderat, hanc qualitatum diviſionem ſic diſtributam interpretatur: *Earum igitur qualitatum ſunt aliæ principes, aliæ ex iis ortæ. principes ſunt unius modi & ſimplices. ex his autem ortæ variæ ſunt, & quaſi multiformes.*

ὀξὺ καὶ ἀμβλύ. τούτων δὲ γνωστικὴ καὶ κριτικὴ πάντων αἴσθησις. διὸ καὶ τὸ πρῶτον σῶμα, ἐν ᾧ διαφοραὶ αὗται δυνάμεις, αἰσθητικόν ἐστι περὶ αὐτό.

Τὸ μὲν οὖν θερμὸν καὶ τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ἀραιὸν καὶ τὸ ὀξύ, πυρός ἐστι. τὸ δὲ ψυχρὸν καὶ τὸ ὑγρὸν καὶ τὸ πυκνὸν καὶ τὸ ἀμβλύ, ὕδατος. τὸ δὲ μαλακὸν καὶ τὸ λεῖον καὶ τὸ κοῦφον καὶ τὸ λεπτὸν, ἀέρος. τὸ δὲ ξηρὸν καὶ τραχὺ καὶ βαρὺ καὶ παχὺ γῆς.

[16.] Τῶν δὲ τεσσάρων πυρὸς καὶ γῆς ὑπερβολαὶ καὶ ἀκρότητες καὶ ἐναντίον. τὸ μὲν οὖν πῦρ ἐστιν ὑπερβολὴ θερμότητος, ὥσπερ ὁ χρύσταλλος ψυχρότητος. ἔαν οὖν ὁ χρύσταλλος ᾖ πῆξις ὑγροῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ τὸ πῦρ ἔσται ζέσις ξηροῦ καὶ θερμοῦ. διόπερ οὐδὲν ἂν κρυσταλλοποιήσειεν οὐδὲ ἂν πυρός.

acumen & obtusitas, quas quidem omnes tactionis sensus cognoscit & judicat. ex quo sanè fit, ut primum illud corpus, in quo hæ differentiæ potestate residunt, sensu tactûs comprehendi possit.

Ac calor quidem & siccitas, tenuitas & acumen propriæ ipsius ignis sunt facultates: aquæ verò frigus, humor, densitas & obtusitas: aëris mollitudo, levitas, lævor, & tenuitas: terræ autem duritiæ, asperitas, gravitas, & crassitudo tributæ sunt.

Ex quatuor corporibus ignis & terra redundantiæ & rerum contrariarum extremitates sunt. atque ut ignis quidem caloris, sic glacies frigoris exuperantia est. Quòd si glacies humoris & frigoris concretio, ignis pariter caloris & siccitatis habetur fervor. Quapropter neque ex glacie neque ex igne quidpiam gignitur.

[16] Hunc locum ferè totum ex Ocello sumpsit Aristoteles & in secundo de ortu & interitu suis rationibus accommodavit, ità scribens,

Τὸ δὲ πῦρ ἐστὶν ὑπερβολὴ θερμότητος. ὥσπερ κρύσταλλος ψυχρότητος. ἂν γὰρ πῆξις ᾖ ζέσις ὑπερβολαί τινες, ἡ μὲν ψυχρότητος, ἡ δὲ θερμότητος. εἰ καὶ κρύσταλλός ἐστι πῆξις ὑγροῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ πῦρ ἔσται ζέσις θερμοῦ καὶ ξηροῦ. διὸ οὐδὲν οὔτε ἂν κρυσταλλοποιήσειεν, οὔτε ἂν πυρός. Verùm Aristoteles cùm id concluserit. Ocellum secutus. διὸ καὶ οὐδὲν οὔτε ἂν κρυσταλλοποιήσειεν, οὔτε ἂν πυρός, à se ipso videtur dissentire; quippe qui libro 5. de Historiâ animal. tam ex nive, quæ gelatio quædam est, quàm ex igne oriri posse animal asserat. Nam Plinius civis meus Aristotelis locum sic interpretatur.

Quin etiam in iis. quæ putredinem nullam posse recipere existimantur, nasci animalia novimus, ut vermes in nive vetustiore, qui hirti sunt pilis & rubidi. quoniam & ipsa nix vetustate rubescit, sed in nive mediæ terræ candidi & grandiores inveniuntur, torpent omnes, & difficulter moventur.

Idem statim de igne.

In Cypro ærariis fornacibus, ubi chalcites lapis pluribus diebus crematur, bestiolæ in medio igne nascuntur pennatæ, paulò muscis grandioribus majores, quæ per ignem saliunt, atque ambulant. emoritur & hoc genus, cùm ab igne dimotum est.

Sed cùm primo Meteor. libro dixerim philosophum facilè posse cum se

se ipso conciliari, eò quòd aliter in extrariis, aliter in auscultatoriis libris suis loqui solitus sit, idem nunc repetere supervacaneum arbitror.

Verùm illud velim consideret diligens lector: quânam moti ratione Plinius & Theodorus Gaza illa Aristotelis verba εν τοῖς περὶ ζώων, *in nive media terræ* converterint.

[17.] Τὸ μὲν οὖν πῦρ καὶ ἡ γῆ ἄκρα, τὸ δὲ ὕδωρ καὶ ὁ ἀὴρ μεσότητες. μικτώτερα δὲ ἔχουσι τὰ σώματοποιίαν. ὅτε δὲ ἐν τοῖς ἀκροῖς οὖσι τὸ ἐναντίον ἐστί). δεῖ δὲ τὸ ἐναντίον εἶναι). ὅτε δὲ δύο. δεῖ δὲ τὸ μεταξὺ εἶναι). ἀντίκεινται γὰρ τοῖς ἀκρότησιν αἱ μεσότητες.

Ignis sanè & terra extrema sunt elementa, aqua & aër media, quippe quæ admistâ habeant sui corporis effectionem. Nec verò ut unum tantùm sit extremum, fieri potest, cùm id contrarium esse oporteat. Similiter neque duo, quandoquidem media extremis opposita contrariáque sint.

[18.] Τὸ μὲν οὖν πῦρ θερμὸν καὶ ξηρόν, ὁ δὲ ἀὴρ θερμὸς καὶ ὑγρός, τὸ δὲ ὕδωρ ψυχρὸν καὶ ὑγρόν, ἡ δὲ γῆ ψυχρὸ καὶ ξηρά. ἀεὶ μὲν οὖν καὶ πυεὶ κοινὸν τὸ θερμόν. ὕδατι δὲ καὶ γῇ κοινὸν τὸ ψυχρόν. γῇ δὲ καὶ πυεὶ κοινὸν τὸ ξηρόν. ὕδατι δὲ καὶ ἀεὶ κοινὸν τὸ ὑγρόν. ἴδια δὲ ἐκάστῳ, πυρὸς μὲν τὸ θερμὸν, γῆς δὲ τὸ ξηρόν, ἀέρος δὲ τὸ ὑγρόν, ὕδατος δὲ τὸ ψυχρόν. χρῶνται δὲ τοῖς κοινοῖς διαιρέσεσιν αἱ ἰδίαι αὐτῶν. χρῶνται δὲ τοῖς ἰδίοις μεταλλάξει, ὅτε τὸ ἐναντίον τῷ ἐναντίῳ κατακρατήσει.

Atque ignis quidem calidus & siccus, aër calidus & humidus, aqua humida & frigida, terra frigida & sicca esse sentiuntur. Aër igitur & ignis calorem, frigus aqua & terra, terra & ignis siccitatem, humorem aqua & aër communem habent. quamvis uniculque propriæ facultates, ut igni calor, terræ siccitas, humor aëri, & frigus aquæ, tributæ sint. quorum quidem substantiæ permansionem à communibus, à propriis mutationem accipiunt. Hoc autem accidit, cùm contrarium vincit & superat contrarium.

Τὸ μὲν οὖν ἐν τοῖς ἀεὶ ὑγρὸν τῷ ἐν τοῖς πυεὶ ξηρῷ, τὸ δὲ ἐν τοῖς ὕδασι ψυχρὸν τῷ ἐν τοῖς ἀέρι θερμῷ, τὸ δὲ ἐν τῇ γῇ ξηρὸν τῷ ἐν τοῖς ὕδασι ὑγρῷ·

Quare cùm aëris humor ignis siccitatẽ, aquæ frigus calorẽ aëris, terræ siccitas aquæ humorẽ interimit;

[17.] Aristoteles in eodem secundo. Καὶ ἔσχατα μὲν, ἥ τε πυρὸς καὶ ἡ γῆ, μέσα δὲ ἥ τε μᾶλλον μᾶλλον ὕδωρ καὶ ἀὴρ, ἐκάτερα δὲ ἑκατέρως ἐναντία, πυρὸς μὲν γὰρ ἐναντίον τὸ ὕδωρ, ἀέρος δὲ γῆ. ταῦτα γὰρ ἐν τοῖς ἐναντίον παλαμναῖον ζωίοις εἶναι. Ignis quoque & terra extrema & sinceriſima sunt, media & magis admista aqua & aër, & utraque utrisque contraria. aqua enim igni, aëri terra repugnans & adversantur: quippe quæ ex contrariis qualitatibus concreta sint.

[18.] Hæc eadem ferè omnia secundo de ortu & interitu repetit Aristoteles, ubi quonam modo aër sit humidior quàm aqua, perspicuè declaravit Joannes Grammaticus.

καὶ

καὶ ἀνάπαλιν τὸ μὲν ἐν τῷ ὕδατι ὑγρὸν τῷ ἐν τῇ γῇ ξηρῷ, τὸ δὲ ἐν τῷ ἀέρι θερμὸν ᾗ ἐν τῷ ὕδατι ψυχρῷ, τὸ δὲ ἐν τῷ πυρὶ ξηρὸν ᾗ ἐν τῷ ἀέρι ὑγρῷ. καὶ ἕπεται καὶ μεταβολαὶ γίγνονται, καὶ γενέσεις εἰς ἄλληλα ἐξ ἀλλήλων.

Τὸ δὲ ὑποκείμενον σῶμα καὶ τὸ δεχόμενον τὰς μεταβολὰς, τὸ παντὶ ἁφὲς καὶ τὸ δυνάμει ὁρατὸν πρὸς ἁφήν.

Γίνονται δὲ αἱ μεταβολαὶ, ὅταν ἐκ γῆς εἰς πῦρ, ἢ ἐκ πυρὸς εἰς ἀέρα, καὶ ἐξ ἀέρος εἰς ὕδωρ, καὶ ἐξ ὕδατος εἰς γῆν, καὶ πέμπτον ὅταν τὸ ἐν ἐναντίῳ ἐναντίου φθαρῇ, καὶ καταληφθῇ τὸ συγγενὲς καὶ τὸ ὁμοιομερὲς. ἡ μὲν οὖν γένεσις ἀποτελεῖται, ὅταν μία ἐναντιότης φθαρῇ· ἐπεὶ γὰρ τὸ μὲν πῦρ θερμὸν καὶ ξηρόν· ὁ δὲ ἀὴρ θερμὸς καὶ ὑγρὸς, κοινὸν ἀμφοτέρους αὐτοῖς (τὸ) θερμὸν, ἴδιον δὲ πυρὶ μὲν (τὸ) ξηρὸν, ἀέρι δὲ τὸ ὑγρόν· ὅτε ὂν τὸ ἐν τῷ ἀέρι ὑγρὸν ὑπερβαίνει τὸ ἐν τῷ πυρὶ ξηρὸν, μεταβάλλει τὸ πῦρ εἰς ἀέρα.

Πάλιν ἐπεὶ τὸ μὲν ὕδωρ ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν, ὁ δὲ ἀὴρ ὑγρὸς καὶ θερμὸς, κοινὸν ἀμφοτέρους αὐτῷ τὸ ὑγρόν. ἴδιον δὲ τῷ μὲν ὕδατι τὸ ψυχρόν· ᾗ δὲ ἀέρι τὸ θερμόν. ὅτε ὂν τὸ ἐν ὕδατι ψυχρὸν ὑπερβαίνοι ᾗ ἐν τῷ ἀέρι θερμῷ, γίνεται ἐξ ἀέρος εἰς ὕδωρ μεταβολή.

Πάλιν ἡ μὲν γῆ ψυχρὸς καὶ ξηρὸς, τὸ δὲ ὕδωρ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν, κοινὸν ἀμφοτέρων αὐτῷ τὸ

ac viciſſim retrò cùm aquæ humor terræ ſiccitatem, aëris calor aquæ frigus, & ignis ſiccitas humorem aëris labefactat & deſtruit, tum mutationes & ortus eorúmque viciſſitudines effici ſolent.

At corpus quod ſubjicitur, & mutationes recipit, omnium rerum capax eſt, & poteſtate primum contrectabile.

Mutantur autem elementa, aut cùm ex terrâ ignis, aut ex igne aër, vel aqua ex aëre, vel ex aquâ terra oritur. Tertio quoque modo efficitur mutatio, cùm uniuſcujuſque elementi contraria interit facultas; cognata verò, & quæ ejuſdem generis eſt, ſervatur & permanet, ità deleto uno contrariarum rerum pari generatio abſolvitur. Nam ignis calidus ſiccúſque eſt, aër calidus & humidus, quorum utrique communis exiſtit calor; ſiccitas autem ignis, humor aëris proprius peculiariſſque eſt. quare cùm humor aëris ignis ſiccitatem exuperat, ignis in aërem convertitur.

Præterea aqua cùm ſit humida & frigida, aër humidus & calidus, iis ambobus communis eſt humor: aqua verò frigus, & aër calorem ſuas & proprias facultates habent. itaque ſi aquæ frigus aëris calori dominetur, ex aëre in aquam efficitur mutatio.

Terra quoque frigida ſiccáq; eſt, aqua frigida & humida, quarum utraque frigus communiter poſſidet,

ψυχρὸν

ψυχεῖν· ἴδιον δὲ τὸ γῆς ξηρὸν, ὑδατος δὲ τὸ ὑγρὸν. ὅτε οὖν τὸ ἐν γῇ ξηρὸν ὑπερκρατήσει τὸ ἐν τῷ ὑδατι ὑγρῷ, γίνεται ἐξ ὑδατος εἰς γῆν μεταβολή.

Ἀπὸ γῆς δὲ ἄνω κατὰ τὸ ἐναντίον. ἡ δὲ καθ' ἑναλλαγὴν, ὅτε ὅλην ὅλη κρατήσει, καὶ δύο δυνάμεις πᾶς ἐναντίας φθείρουσι, μηδενὸς ὄντος αὐτοῖς κοινοῦ. ἀπεὶ γὰρ τὸ μὲν πῦρ ἐστι θερμὸν καὶ ξηρὸν, τὸ δὲ ὕδωρ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν, ὅταν τὸ ἐν τῷ ὕδατι ὑγρὸν ὑπερκρατήσῃ τὸ ἐν τῷ πνεῖ ξηρῷ, τὸ δὲ ἐν τῷ ὕδατι ψυχρὸν ὑπερκρατήσῃ τὸ ἐν τῷ πνεῖ θερμῷ, γίνεται ἐκ πνεῦς εἰς ὕδωρ μεταβολή.

Πάλιν ἡ μὲ γῆ ἐστι ψυχρὸν καὶ ξηρὸν, ὁ δὲ ἀὴρ θερμὸν καὶ ὑγρόν. ὅταν οὖν τὸ ἐν τῇ γῇ ψυχρὸν ὑπερκρατήσῃ τὸ ἐν τῷ ἀέρι θερμῷ, τὸ δὲ ἐν τῇ γῇ ξηρὸν, τὸ ἐν τῷ ἀέρι ὑγρῷ, γίνεται ἐξ ἀέρος εἰς γῆν μεταβολή.

Ὅταν δὲ τὸ ἀέρος φθαρῇ τὸ ὑγρὸν, τὸ δὲ πνεῦς τὸ θερμὸν, γενήσεται ἐξ ἀμφοτέρων αὐτῶν πῦρ. καταλείπεται δὲ μὲν ἀέρος τὸ θερμὸν, τὸ δὲ πνεῦς τὸ ξηρόν. τὸ δὲ γε πῦρ ἐστι θερμὸν καὶ ξηρόν.

Ὅταν δὲ τὸ μὲ γῆς φθαρῇ τὸ ψυχρὸν, τὸ δὲ ὑδατος τὸ ὑγρὸν, γενήσεται ἐξ ἀμφοτέρων αὐτῶν (ἡ) γῆ. καταλείπεται δὲ τὸ μὲ γῆς τὸ ξηρὸν, τὸ δὲ ὕδατος τὸ ψυχρόν. ἡ δὲ γῆ ἐστι ψυχρὸ καὶ ξηρό.

Ὅταν δὲ τὸ ἀέρος φθαρῇ τὸ θερμὸν, καὶ τὸ πνεῦς τὸ θερμὸν, γένεσις οὐκ ἔσται. τὰ δὲ ἐναντία καταλείπεται ἐπ' ἀμφοτέρων, τὸ μὲ ἀέρος τὸ ὑγρὸν, τὸ δὲ πνεῦς τὸ ξηρόν· τὸ δὲ ὑγρὸν τῷ ξηρῷ ἐναντίον.

separatim verò terra siccitatem, humorem aqua sibi ipsis asciscunt: ex quo fit, ut cùm terræ siccitas aquæ humore valentior est, aqua in terram vertatur, mutetúrque.

Contrà verò, quæ è terrâ sursum ascendit mutatio, & quæ per internecionem agitur, tunc accidit, cùm totum superat totum, & ambæ contrariæ facultates interimuntur, nihílque quod illis elementis commune sit, remanet. Nam cùm ignis calidus & siccus existat, aqua frigida & humida; si aquæ humor ignis siccitatem & aquæ frigus ignis calorem domet & comprimat, ex igne in aquam conversio fit.

Jam verò terra frigida siccáque est, aër calidus & humidus. Quare cùm terræ frigus calorem aëris, & terræ siccitas humorem aëris vincit & superat, aër in terram mutatur & vertitur.

Cùm verò humor aëris, & ignis destruitur calor, ex utroque ignis orietur. Nam aëris calor, & ignis remanet siccitas. Atqui calidus & siccus ignis esse deprehenditur.

At cùm terræ frigus & aquæ humor interit, ex ambabus gignitur terra. siquidem terræ siccitas, & aquæ servatur frigus, quibus quidem facultatibus terra prædita est.

Sed cùm aëris & ignis pariter deletur calor, nullius elementi erit ortus. Nam aëris humor, & ignis relinquitur siccitas, quæ quidem facultates inter se contrariæ & oppositæ sunt.

[19.] Καὶ

[19.] Καὶ πάλιν ὅπως γῆς μὲν φθαρῇ τὸ ψυχρὸν, ὕδατος δὲ τὸ ὅμοιον, ὕδατι δὲ ὅπως ἔσται γένεσις· κεφαλαίου γὰρ τῆς μὲ γῆς τὸ ξηρὸν, τοῦ δὲ ὕδατος τὸ ὑγρόν· τὸ δὲ ξηρὸν τῷ ὑγρῷ ἐναντίον. καὶ ὅλως μὲ γνῶσις ἔστι τῶν σωμάτων πῶς τι καὶ πόνων ὑποκειμένων γίνεται, ἱκανῶς εἴρηται διαλεγόμενον.

Postremò, cùm terræ & aquæ juxtà frigus destruitur, eodem modo nulla sequitur generatio, siquidem terræ siccitas & humor aquæ servantur incolumes. At humor & siccitas facultates adversæ inimicæque sunt. Ac de ortu quidem primorum corporum, & quonam modo, & quibus subjectis efficiatur rebus, satis ac breviter expositum est.

[19.] Ocellus & Aristoteles de elementis ut vicissim mutentur, egerunt, illi enim primùm duo posuit mutationum genera, unum quod à terrâ ad ignem sursum ascendit, alterum quod deorsum agitur, ut cùm aer ex igne, ex aëre aqua, ex aquâ terra oritur; quæ quidem duæ generationes, seu mutationes una tantùm mutatio quæ in orbem efficitur, ab Aristotele esse dicitur, & ea quidem illorum elementorum, quæ deinceps & loci ordine se consequuntur. Addit etiam tertium genus, quod sanè est, cùm utriusque elementi contraria remanet facultas, cognata verò & similis tollitur: sed cùm in eâ mutatione nullum gignatur elementum, nihil ipsius Aristotelem meminit. Adjungit idem Ocellus aliam quandam mutationem κατ' ἀναλογίαν, id est, per interneccionem fieri (quamvis apud eundem etiam legatur κατ' ἀναλογίαν) quæ quidem quâ ratione eveniat, ipse declarat dicens eam effici, cùm totum superat totum, & duæ facultates sic intereunt, ut nulla illis corporibus servetur communis. Hos mutandi modos intellexit Aristoteles, quos tamen aliis verbis explicuit, cùm mutationem elementorum in facilem, ac difficilem, in velocem & tardam generatim distinxit. Cujus quidem divisionis primam particulam elementi, quæ proxima sunt καὶ σύμβολα ἔχει, tribuit; alteram uni extremo & medio, quorum aliud domat & comprimit aliud, & duæ contrariæ destruuntur qualitates; ut cùm ignis ex aquâ, aut ex aëre oritur terra, vel contrà cùm aqua in ignem vel terra in aërem mutatur & vertitur.

Verùm unum adhibuit Aristoteles, quod ab Ocello fuerat omissum, ex duobus elementis summè contrariis tertium gigni posse: verbi gratiâ, ex igne & aquâ, aërem & terram, atque ex aëre & terrâ, ignem & aquam: idque tunc evenire, cùm utriusque una qualitas deperditur, altera conservatur. Aristotelis verba, quibus has elementorum mutationes ab Ocello sumptas declaravit, hæc sunt ex secundo libro de ortu & interitu,

Aristotelis Particula XXV.

Ἤδη δὲ ἔοικεν ἡ χαλάσεις ἰδίᾳ τῶν. ἅπαντα γὰρ ἐξ ἀνάγκης, ἀνίσῃ δὲ τῷ διάθει καὶ βραδύτητι, καὶ τῷ ῥᾴστῃ καὶ χαλεπωτάτῃ. ὅσα μὲν γὰρ ἔχει σύμβολα πρὸς ἄλληλα, ταχέως τοῦτο ἢ μεταβάσεις· ὅσα δὲ μὴ ἔχει, βραδέως, διὰ τὸ ῥᾴστ' ἢ τὸ ἓν, ἢ τὸ πολλὰ μεταβάλλειν. οἷον ὅταν πυρὸς μὲν ἔσται ἀὴρ διαθὲν μεταβαλεῖν ταχύ· τὸ μὲν γὰρ ἓν ὑπομένει καὶ ἔχει, τὸ δὲ ὑπομένει καὶ ὑγρόν. ὥστε ἐκ πυρὸς τὸ ξηρὸν ὑπὸ τοῦ ὑγροῦ, ἀὴρ ἔσται. πάλιν δὲ ἐξ ἀέρος ὕδωρ, ἐὰν πεφυκὸς τὸ ὑπομένει ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ· τὸ μὲν γὰρ ἓν ὑγρὸν καὶ ὑπομένει, τὸ δὲ ψυχρὸν καὶ ὑγρόν. ὥστε μεταβαλεῖ τὸ ὑπομένει ὕδωρ ἔσται, τὸν αὐτὸν ἢ τρόπον καὶ ἐξ ὕδατος γῆ. καὶ ἐκ γῆς πῦρ, ἔχει ἄμφω πρὸς ἄμφω συμβολα. τὸ μὲν γὰρ ὕδωρ ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν, ἓν ἢ γῆ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν. ὥστε πεφυκὸς ὑγρὸν γῆ ἔσται, καὶ πάλιν ἐκπεφυκὸς τὸ μὲν πῦρ ξηρὸν καὶ ὑπομένει, ἓν ἢ γῆ

γῆ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν, ἵνα φθορὰ τὸ ψυχρὸν, πῦρ ἰσχὺς ἐκ γῆς. ὅτι φανερὸν, ὅτι μεταβολὴ ἰσχὺς ἡ γίνεσθαι πᾶσι ἀπ' ἀλλήλων σώμασι, καὶ μάλιστα πᾶσι τοῖς ἐναντίοις. καὶ μεταβάλλει, διὰ τὸ σύμφυτα ἔχειν πάντα ἀλλήλοις. Jam verò quòd nam modo id accidat, videre non est difficile: omnia enim oriuntur ex omnibus: sed differt, eò quòd celeriùs & tardiùs, facilius & magis difficulter efficiatur mutatio, nam quæ cognata sunt, & communem habent qualitatem, horum velox est transitus: quæ autem non habent, tardius, præsertim quòd unum quàm multa facilius mutationem recipit, ut ex igne oriatur aër, eo quòd celerius immutato. nam alter calidus & siccus, alter calidus humidusque est. Quare si ab humore destruatur siccitas, aër generabitur: ex aëre item prodibit aqua, si calorem frigus exuperet. siquidem ille erat calidus & humidus, hæc verò frigida & humida. Quapropter si mutetur calor, eris aqua, similiter ex aquâ oritur terra, atque ex terrâ ignis (utraque enim utrique cognata est) nam aqua frigida & humida, & terra frigida siccaque percipitur. undè si domitus fuerit humor, prodibit terra præterea, cùm ignis siccus sit & calidus. terra autem frigida & sicca, si aboleatur frigus, ignis orietur & terra. Itaque generationem in orbem simplicibus inesse corporibus satis perspicuum est, cùm elementa quæ ordine loci sa consequuntur, cognationem habeant.

Aristotelis Particula XXVI.

Ἐκ πυρὸς ἡ ὕδωρ, καὶ ἐξ ἀέρος γῆ. καὶ πάλιν ἐξ ὕδατος καὶ γῆς ἀὴρ καὶ πῦρ ἐκ ἀέρος ὕδωρ καὶ γῆ, ἀναλόγως γινόμενα· κολοβώτερον δὲ διὰ τὸ πλείονα εἶ μιλαλαλιώ. ἀνάγκη γὰρ οὕτως ἐξ ὕδατος πῦρ, φθαρέντων καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν, καὶ πάλιν οὕτω γῆς ἀὴρ. φθαρέντος καὶ τὸ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ. ἅπαντας ἢ καὶ οὕτω πυρὸς καὶ ἀέρος ὕδωρ καὶ γῆ, ἀναλόγως ἀμφοτέρων μεταβαλόντων. εἶτα μᾶλλον χρονιώτερα ἡ γίνεσθαι. Mox etiam ex igne aqua, & terra ex aëre; ac rursus ex aquâ & terrâ aër & ignis oriri possunt, quamvis id difficilius accidat; nam plurium requiritur mutatio. si enim ignis ex aquâ fieri debeat, ut humor & frigus corrumpantur necesse cogit: item si aër ex terrâ, frigus & siccitas interimenda sunt. eâdem ratione si ex igne & aëre terra & aqua gignantur, amba qualitates mutentur, necesse est. Atqui hæc quidem longior & diuturnior habetur generatio.

Hoc mutationis genus, in quo dum elementorum delentur qualitates, in xxvi. particulâ expositum est, quam mutationem appellavit Ocellus μετ' ἀναλογίαν, eámque fieri dixit cùm totum superat totum, & duæ qualitates intereunt sic, ut nulla communis remaneat. mutatio igitur κατὰ μὴ ἀναλογίαν, Latinè mutatio per internecionem, sive universa qualitatum consumptio reddenda est.

Aristotelis Particula XXVII.

Ἔστι δ' ἀφθαρσία διττὴ φθορᾶς, ἥν μὲν, ὡς οἱ ἄλλοι ἢ ἀ τῶν μιγάδων, ἀλλ' ὅσα πυρὸς μὲν καὶ ὕδατος ἰσχὺς γὰρ καὶ ἀὴρ. ἐξ ἀέρος καὶ γῆς τὸν καὶ ὕδωρ. ὅταν μὲν γὰρ ὦ ὕδατος φθορᾶς τὸ ψυχρὸν, τῷ ἢ πυρὸς ξηρὸν, διὰ ἰσχὺς λοιπὸν γὰρ τῷ μὲν τὸ θερμὸν, τῷ ἢ ἀέρος τὸ ὑγρὸν. ὅταν ἢ τῷ μὲν πυρὸς τὸ θερμὸν, τῷ ἢ ὕδατος τὸ ὑγρὸν. γῆ διὰ τὸ λοιπὸν εἶναι τῷ τὸ ξηρὸν, τῷ ἢ τὸ ψυχρὸν. ἀπάντων καὶ ἐξ ἀέρος ἢ γῆς τὸν καὶ ὕδωρ, ὅταν μὲν γὰρ τῷ ἀέρος φθορᾶς τὸ θερμὸν, τῷ ἢ γῆς τὸ ξηρὸν. ὕδωρ ἰσχὺς λοιπὸν γὰρ τῷ μὲν τὸ ὑγρὸν, τῷ ἢ τὸ ψυχρὸν. ὅταν ἢ τῷ μὲν ἀέρος τὸ ὑγρὸν, τῷ ἢ γῆς τὸ ψυχρὸν, πῦρ, διὰ τὸ λοιπὸν εἶναι τῷ μὲν τὸ θερμὸν. γῆς ἢ τὸ ξηρὸν, ἄπορ ἰσῶ τυφῆ. At si utriusque altera destruatur, facilis quidem, sed non mutuus erit transitus; quin immò ex igne & ex aquâ terra & aër, & ex aëre & ex terrâ aqua & ignis ortum habebunt. Nam cùm aquæ frigus & siccitas ignis interibunt, orietur aër, siquidem hujus calor, illius humor pariter relinquitur. Quid si calor ignis & aquæ humor destruantur, efficitur terra nam

nam ignis siccitas, & aquæ frigus remanent. Similiter ex aëre & terrâ ignis & aqua gignitur. Nam si aëris calor & terræ siccitas dissipentur, oritur aqua. humor enim aëris, & terræ frigus custoditur illæsum. Cùm verò humor aëris & terræ frigus dispereunt, exultat ignis: proptereà quòd illius quidem calor, hujus autem servatur siccitas, quæ quidem ipsius ignis qualitates sunt.

Hanc mutationem, quâ ex duobus elementis summè contrariis tertium generatur, Ocellum ignorâsse, cùm de eâ nihil scripserit, facilè suspicari possumus, verùm hortor & moneo illud hominum genus, qui Divi Thomæ Aquinatis & Joannis Duns Scoti disciplinam pertinaciter defendunt, ut hunc Aristotelis locum de mutatione elementorum accuratè considerent ac perpendant. nam si fecerint, ipsos non arbitror posthac tam audaciter negaturos, eandem numero in re quæ interierit, & quæ orta sit, servari qualitatem ac consistere.

Ἐπεὶ ἡ ἀνάλεθρος ὁ κόσμος καὶ ἀγήρως ἐστὶ, καὶ οὔτε ἀρχὴν γενέσεως εἴληφεν, οὔτε τελευτήν ποτε λήψεται, δεῖ καὶ τὸ ποιοῦν ἐν ἑτέρῳ τινὶ γένεσιν, καὶ τὸ γεννῶν ἐν ἑαυτῷ ξυνυπεῖναι ἀλλήλοις. τὸ μὲν ποιοῦν (ἐν ἑτέρῳ) τινὶ γένεσιν, τὸ ὑπάρχον σελήνης δεῖ πᾶν. ξυνίσχυε δὲ μᾶλλον ὁ ἥλιος κατά γε τὰς περιόδους καὶ τὰς ἀφόδους, μεταβάλλων τὸν ἀέρα ξυνεχῶς πρὸς λόγον ψύχους τε καὶ θερμασίας, ᾗ ξυνέπεσθαι καὶ τὴν γῆν μεταβάλλειν, καὶ πάντα τὰ ὁπὸ γῆς.

Verùm cùm ingenitus mundus, & interiturus nunquam sit, atque ut neque initium sumpsit, ità nec finem sit accepturus, duo efficientia, quorum alterum in alio, alterum in se ipso generet, vicissim constituantur necesse est: atque quod in alio generat, ea censetur esse universa mundi pars quæ supra Lunam posita est. propiùs verò Sol ipse, qui appulsu suo & abscessu aërem continenter immutat & variat, ut eundem modò frigidum reddat, modò calidum, cujus mutationem sequitur terræ mutatio & eorum quæ sunt in terrâ.

Εἰ δὴ ἔχει καὶ ἡ λόξις πρὸς ζωδίων τὴν πλάγιον πρὸς τὴν τῆς ἡλίου φορὰν· αὐτὰ δὴ καὶ αὐτὴ τῆς γενέσεως δεῖ. καθόλου δὲ ἡ τῆς παντὸς διακόσμησις, ὅτι ἔστι, ἐν αὐτῇ τὸ μὲν ποιοῦν, τὸ δὲ πάσχον. τὸ μὲν ἓν ἐν ἑτέρῳ γεννῶν, τὸ ὑπὲρ ἄνω (τῆς) σελήνης δεῖ· τὸ δὲ ἐν ἑαυτῷ, τὸ ὑπὸκάτω σελήνης. τὸ δὲ ἐξ ἀμφοτέρων αὖ πάλιν, τὸ μὲν ἀεὶ ὄντος θεὸς, τὸ δὲ ἀεὶ μεταβάλλοντος γεννητὸς, κόσμος ἄφθαρτος δεῖν.

Orbis etiam signifer, qui obliquus est, ad solis motum maximè confert, cùm & ipse generationis causa sit, necnon universi ornatus ac descriptio, idque generatim efficiat, ut in eo alia res gignendi, alia patiendi vim habeat. Quod ergò in alia generat, supra Lunam, quod autem in se ipso, infra eandem collocatum est: at quod ex ambabus constat partibus, ex unâ scilicet divinâ & semper currente, ex alterâ verò genitâ, & mutationibus semper obnoxiâ, id certè mundus est.

Κεφάλαιον

Κεφάλαιον γ'.

Caput III.

ΑΝθρώπου δ' ἀρχὴ γενέσεως οὐκ ἐγένετο ἐκ γῆς, οὐδὲ τῶν ἄλλων ζώων, ὅσα φυτῶν, ἀλλ' ἀεὶ ὁ διακοσμούσης ὕλης, ἀνάγκη καὶ τὰ ἀνυπάρκτα, καὶ τὰ ἐνδιακοσμημένα ξυμπεῖναι. σφῶν μὲν γὰρ ἀεὶ ὄντων τῶν κόσμων, ἀναγκαῖον καὶ τὰ μέρη αὐτῶν ξυνυπάρχειν· λέγω δὲ μέρη, ἐγκρινόμενα, γῆν, τὸ μεταξὺ τόπων· ὃ δὴ [20.] μετάρσιον καὶ ἀέριον ὀνομάζεται· ἃ γὰρ ἀνὰ τύπων, ἀλλὰ ξὺν τούτοις καὶ ἐκ τούτων ὁ κόσμος.

NEc verò primum humani ortûs initium, quemadmodum nec cæterorum animalium, neque plantarum è terrâ ductum eſt, ſed mundi ornatus & diſpoſitio cùm ſemper exiſtat, etiam quæ in eo diſpoſita, digeſtáque ſunt, ſemper exiſtant neceſſe eſt. ſiquidem mundus primùm ſemper manet. Quare partes ejus unà cum eo ſtatuendæ ſunt. partes inquam cœlum & terra, & quæ iis interjecta ſunt & media (porrò quod μετάρσιον, id eſt, ſublime dicitur, etiam aërium nuncupatur) non enim ſine iis, ſed cum iis, atque ex iis concretus eſt mundus.

Τῶν δὲ μερῶν ξυνυπαρχόντων, ἀνάγκη καὶ τὰ ἐπεισχούμενα ξυνυπάρχειν αὐτοῖς. ἔστιν δὲ ἥλιος, σελήνη, ἀπλανεῖς τε ἀστέρες καὶ πλανῆται· τῇ δὲ γῇ ζῶα, φυτὰ, χρυσὸς, ἄργυρος·

Verùm cùm partes ſimul exiſtant, etiam quæ continentur, unà cum eiſdem ſtatuuntur, ut cum cœlo Sol, Luna, & Stellæ tam infixæ certis locis quàm errantes: cum terra, animalia, ſtirpes, & plantæ, aurum & argentum:

[20.] Μετάρσιον, verbum Græcum Latinè ſublimis interpretatur, quo uſus Mercurius Triſmegiſtus in Pœmandro (tametſi μετάσιον pro excellenti & præſtanti acciperet) cùm ait: ἀλλὰ δεῖ ὑπερῦσαι καὶ ταῦτα τὰ ὑπὸ τὴν ἐπὶ διακοσμήσεως ἐξουσίαν καὶ μετάρσιον. Sed infrà in eodem dialogo μετάρσιον ſumit pro animali pennigero & aërio, ſic ſcribens: ἐκεῖνο δ' ἔφη ἐστὶν, ὅτι ἐκφανὲς τῇ ζόῃ, εἰ μὲν ὑδροειδὲς τὸ πλῆθος, τοῖς μὲν ἐνύδροις τῇ ὑδάτι, τοῖς δὲ χερσαίοις τῇ γῇ, τοῖς δὲ μετάρσια τῷ ἀέρι. Idem reperitur vocabulum pro ſublimi uſurpatum à Philone Judæo tum in opuſculo περὶ φιλοσόφου ἀρχῆς, tum etiam περὶ ἀφθαρσίας κόσμου. Ocellus (ut ſatis conſtat) μετάρσιον ſumit pro aërio: atque eam mundi partem intelligit, quæ igni & aëri tributa eſt, quam quidem dicit poſteà à Dæmonibus occupatam. Verùm Ariſtoteles non hanc regionem inter cœlum terrámque conſtitutam μετέωρον vocavit, ſed omnes eas res, quæ in eâdem gignuntur & apparent, unde ſ o commentario περὶ τῆς μετεώρου titulum impoſuit, in quo diſputari περὶ τῆς μετεώρου Olympiodorus Ariſtotelis interpres aſſerit. μετάρσιον quoque in eâdem ſignificatione accipitur à Laërtio in Epicuri vitâ. Quid autem ſit propriè μετέωρον, abundè jam dixi cùm illius libri inſcriptionem explicarem.

[21.] μεταξὺ

[21.] μεταξὺ δὲ τῆς ἀεροειδοῦς πνεύματος, ἀνέμων, μεταβολὴ ἐστὶ τὸ θερμότερον, μεταβολὴ δὲ τὸ ψυχρότερον. ἐκ τούτου δὲ τοῦ ἀνέμου καὶ τοῦ πνεύματος ἐστὶ τὰ ἐν τῷ ἀέρι φαινόμενα καὶ βοσκήματα ὑπάρχειν, καὶ ἐκ τούτου μεταξὺ τοῦ ἀεροειδοῦς καὶ τοῦ ἀνέμου πάντα τὰ γενόμενα γίνεται.

Ἐστὶ δὲ καθ' ἑκάστην διαίρεσιν διαφορὰ τὸ μὲν ἕτερον ἐπιτακτικὸν τῶν ἄλλων, ἐν μὲν οὐρανῷ τὸ τῶν θεῶν, ἐν δὲ γῇ ἀνθρώπων. [22.] ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τούτῳ δαίμονες,

cum sublimi & aëria regione spiritus & venti, necnon & mutatio in vim calidiorem & frigidiorem mutatio consistunt. Nam ipsius cœli illud est proprium, ut eas res intrà se habeat, quas ejus ambitus complectitur. Terræ ut plantas sustineat, quæ ex ipsa pullulant, & animalia, quæ pastum capessunt. Sublimis & aëria pars hoc sibi vendicat, ut quæ in ea gigni possunt, gignantur.

Cùm igitur in unaquaque mundi parte collocatum sit aliquod eximium animalium genus, verbi gratiâ, in cœlo Dii, homines in terra, in sublimi loco Dæmones,

[21.] Μεταξὺ δὲ τῆς ἀεροειδοῦς πνεύματος καὶ ἀνέμου, μεταβολὴ ἐστὶ τὸ θερμότερον, μεταβολὴ δὲ τὸ ψυχρότερον.] In sublimi & aëriâ regione duæ sunt mutationes, unam cùm exhalatio calida & sicca è terris excitata calidior redditur, ex aquâ stellarum crines & trajectiones apparent, quæ quidem in supremâ aëris parte (hæc autem ab Aristotele dicitur ἀνάκλασμα, id est, fomes succendens) gignuntur. Hoc sanè idem est, quod ignis elementum. Altera accidit mutatio, cùm vapor calidus & humidus, qui ex aquis tollitur, in nubium loco, qui frigidus est, vi frigoris concrescit, & in pluviam, nivem, & grandinem convertitur. Nam grando contrarii caloris circumstantiâ, quæ Græcè nuncupatur ἀντιπερίστασις, quâ exhalationis augetur frigus, cogi solet.

[22.] Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τούτῳ δαίμονες] Ocelli hæc sunt verba, quibus esse Dæmones censuisse satis perspicuum est, quam sententiam secutus est Plato, qui quatuor Dæmonum genera posuit. Aristoteles verò (ut omnes contendunt Peripateticæ sectæ philosophi) Dæmonas esse omninò negavit, quippe qui nullam asseruerit inveniri mentem à materiâ separatam, quæ aliquam cælestem sphæram non moveat. Verùm ipse libro tertio de orto animal um eosdem asserere visus est, sed non incorporeos. Ejus locum ascribere libuit, ut qui legerint, meliùs judicent an quod ipse senserit, locutus sit, & scriptum reliquerit, cap. x. Τὰ δὲ τέταρτα γένη ἐκ δεῖ τάττειν ἐν ζώοις· κατὰ βάσιν γὰρ τὰ κατὰ τὸν τοιοῦτον τρόπον τάττοντες ἀριθμοῦσι τὰ σώματα· ἀλλὰ μὴν τόν γε νοῦν φαίνεται μορφὴν ἐκ ἰδίαν ἔχειν, ἀλλ' ὡς ἐπίπαν σώματος. ἡ γὰρ ἀὴρ ἢ πρεσβεία ἢ φαίνεται τὸ πυρῶδες μᾶλλον. ἀλλὰ δεῖ τοιοῦτον γένος ζητεῖν δεῖ τῶν στοιχείων. εἰ δὲ φαίνεται κοινωνοῦσα τῶν τεττάρων ὑποστάσεων. ἀλλὰ σαφὲς τοῦτο ἀλλ' ἐν ἄλλῳ. i. *Verùm quartum genus in iis non est quærendum, quamvis ipsius ignis ordo requirat ut sit, id enim quartum inter corpora numeratur: verùm ignis proprium habere formam nunquam apparet nisi in alio corpore. Nam quod igniscit, aut aër, aut fumus, aut terra esse cernitur. Hoc autem genus proximè infra Lunam quærere necesse est. quinque quæ quantæ distantiæ sint absolutus pariceps sit, sed de iis alia fuerit disputatio.*

ἀνάλ-

ἀνάγκη τὸ γίνεσθαι τοῖς ἀνθρώπων διάδοχον εἶναι, εἴπερ ἀληθῶς ὁ λόγος συμβιβάζει, μὴ μόνον τὰ μέρη ζωογονεῖσθαι τοῦ κόσμου, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀπειρόμενα τοῖς μέρεσι.

Φθοραὶ δὲ καὶ μεταβολαὶ βίαιοι γίνονται μέρη τῆς γῆς· ὅτε μὲν γὰρ ἀναχθεῖσα λαμβάνουσι (τὰ) θαλάττης ἕτερον μέρος, ὅτε δὲ καὶ ἀνθῆς τῆς γῆς ἐρωμενίης καὶ διαβρόχου ὑπὸ πνευμάτων ἢ ὑδάτων, κυδοίων ἐπιφερομένων. τελευτᾷ δὲ φθορὰ τῆς περὶ τὸν γῆν διακοσμήσεως, ὅταν γένηται, ἔτι ἔσαι ποτέ.

[33.] Διὰ καὶ τοῖς λέγεσιν ἡ τῶν Ἑλληνικῆς ἱστορίας ἀρχὴν ἀπὸ Ἰνάχου εἶναι τοῦ Ἀργείου, παρεσκευάσθαι οὐκ ὡς ἀπό τινος ἀρχῆς ἐρρήθη, ἀλλὰ τῆς γενομένης μεταβολῆς καὶ αὐτῆς. πολλάκις δὲ καὶ γέγονε καὶ ἔσαι βάρβαρος ἡ Ἑλλάς, οὐκ ὢν ἀνθρώπων μόνη γενομένη μεταβατικός, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς φύσεως ἐν μείζονι οὐδὲ μείονι αὐτῆς γινομένης, ἀλλὰ δὲ νεωτέρας ἀεὶ καὶ πρὸς ἡμᾶς ἀρχὴν λαμβανούσης.

Περὶ μὲν τοῦ ὅλου καὶ παντὸς, ἔτι δὲ καὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς τῶν ἐν αὐτῷ γινομένων, ὡς ἔστιν ἔχει καὶ ἔχει τὰ ἅπαντα αἰῶνα, τὰ μὲν ἀεικινήτου φύσεως ὄντος, τὰ δὲ κατὰ μέτρον καὶ μέρη (τὰ) ἀεὶ κυβερνώσης, τὰ δὲ κυβερνωμένης, ἱκανῶς μοι εἰρῆσθαι δοκεῖ τούτων.

necesse est humanũ genus esse perpetuum. Siquidem verè præscribit ratio non solùm mundi partes unà cum mundo, verùm & quæ mundus continet, simul cum partibus existere.

At terræ partes vi mutantur & intereunt: interdum quidem cùm altera pars maris effunditur, quandoque verò cùm terra à ventis & aquis quæ in ipsam latenter ingrediuntur, dilatatur, ac dirimitur: terræ tamen constitutio nunquam anteà tota prorsus interiit, nec pòst ullo tempore interitura est.

Quapropter quod dicitur, historiam Græcam ab Inacho Argivo initium duxisse, sic est interpretandum, ut non ab aliquo primo principio, sed aliquâ ejus mutatione quæ acciderit, ortum habuerit. Nam terra Græcia anteà sæpius fuit & posthac etiam erit Barbara, non modò, quòd ad eam exules aliunde commigraverint, verùm quòd à naturâ id etiam proveniat, quæ tametsi nec major redditur neque minor, recentior tamen semper est, & ratione nostri principium sumit.

De toto quidem & universo, déq; ortu & interitu, qui in eo fiunt, & ut se habeant, & in omni æternitate sint habituri, cùm natura partim sempiterno cieat motu, partim perpessionem semper sentiat, atq; tum semper gubernet, cùm gubernetur, iis verbis satis explicuimus.

[33] Plinius tamen civis meus Cadmum Milesium primùm historiam condidisse tradit libro VII.

Κεφάλαιον δ'.

Περὶ δὲ τῆς ἐξ ἀλλήλων ἀνθρώπων γενέσεως, ὅπως τε ἂν ἐκ πόνων ἔσαι κτῆμα ἔμφρον ὁλοτελούμενον, νόμῳ τε καὶ σοφροσύνης καὶ ὁσιότητος καὶ σπουδαργύσης, πάνδε καλῶς ἔχειν οἶομαι· πρῶτον μὲν τοῦτο διαλαβεῖν ὅτι οὐχ ἡδονῆς ἕνεκα φρονίμως, ἀλλὰ τέκνων γενέσεως.

Caput IV.

DE mutuâ autem ipsorum hominum generatione, quo modo scilicet, & ex quibus rectè perfici possit, ità ut non modò legitimè facta, sed temperantiâ & pietate simul operante, habita esse videatur, operæ precium existimo hunc in modum statuere, & primo quidem hoc ipsum cogitare, quòd non voluptatis, sed procreandæ sobolis causâ mulieribus admiscemur.

Καὶ γὰρ αὐτὰς τὰς δυνάμεις, καὶ τὰ ὄργανα, καὶ τὰς ὀρέξεις τὰς πρὸς (πρὼ) μίξιν ὑπὸ θεοῦ δεδομένας ἀνθρώποις, οὐχ ἡδονῆς ἕνεκα δέδοται συμβέβηκεν, ἀλλὰ τοῦ εἰς τὸ ἀεὶ χρόνον διαμονῆς τῷ γένει. ἐπειδὴ γὰρ ἀμήχανον ἦν θνητὸν φύσιν θείᾳ (βίᾳ) κοινωνῆσαι, τῆς τῷ γένει ἀθανασίας φθειρομένης, καθ' ἕκαστον ἀναπληροῖ ὁ θεὸς, ἀκαταπαυστον ποιήσας καὶ συνεχῆ ταύτῃ γένεσιν. ἓν ὂν τοῦτο πρῶτον δεῖ θεωρεῖν, ὅτι οὐχ ἡδονῆς ἕνεκα ἡ μίξις.

Siquidem facultates ipsas, instrumenta, & appetitus hominibus dedit Deus, non ut voluptate fruantur, sed ut eorum genus perpetuò duret, ac permaneat. Nam cùm fieri non possit, ut homo ipse qui mortalis natus est, divinitatis efficiatur particeps, si generis immortalitas absumatur, in singulis supplevit Deus, & generationem hanc infinitam & continuatam reddidit. Hoc unum igitur spectare in primis oportet, non esse concumbendum voluptatis causâ.

Ἑπειτα δὲ καὶ πρὸ αὐτοῦ τῷ ἀνθρώπῳ συνταξιν πρὸς τὸ ὅλον, ὅπ μέρος ὑπάρχων οἰκε τε καὶ πόλεως, καὶ τὸ μέγιστον κόσμου, συμπληροῦν ὀφείλει τὸ ἀπογενόμενον τούτων ἕκαστον, ἐὰν μέλλῃ μήτε συγγενικῆς οὐσίας λειπομένης γενέσθαι, μήτε πολιτικῆς, μήτε μὴν θείας.

Mox eandem hominis constitutionem ad universam referendam, quippe qui non solùm domûs & civitatis, verùm etiam mundi maxima habeatur pars, quæ quidem, quæcunque res desit, eam supplere & complere debeat, alioquin tum domestici & civilis, tum etiam divini laris desertor futurus sit.

Οἱ γὰρ καθάπαξ μὴ θέλ παιδοποιΐαν συναπτόμενοι, ἀδικήσουσι τὰ

Nam qui prorsus causâ procreationis liberorum non coierint, ii

τὰ πωϋπλα ἢ κοινωνίας συνήματα. οἱ δὲ κ) γεννήσουσιν οἱ τοιοῦτοι μετ' ὕβρεως κ) ἀκρασίας μοχθηροὶ (οἱ) γενόμενοι, κ) κακοδαίμονες ἔσονται), κ) βδελυγμὸν τῶν τε θεῶν κ) δαιμόνων κ) ἀνθρώπων, καὶ οἴκων καὶ πόλεων.

Ταῦτα ἐν περιδιανοουμένοις ἐπὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις συμπράττειν τοῖς ἀφρονεστάτοις, ἀλλ' ὡς ἀναγκαῖον καλὸν ἡγεμόνος. εἰ γὰρ ἀναγκαῖον κ) καλὸν ἡγοῦνται οἱ ἀγαθοὶ τὸν ἄνθρωπον, τὸ μὴ μόνον πλουσιοδαίτας τοὺς οἴκους κ) τὴ πλείονα τῆς γῆς τόπον πληροῦν· ἡμερώτατον γὰρ πάντων κ) βέλτιστον ζῶον ἐστὶν ἄνθρωπος· ἀλλὰ κ) τὸ μίγιστον εὐαρεστεῖν.

Διὸ γὰρ παύτην τὴν αἰτίαν καὶ τὰς πόλεις εὐνομουμένας οἰκήσουσι καὶ τοὺς ἰδίους οἴκους κτήσονται μάλιστα, καὶ τοῖς φίλοις ἀνῆς κτᾶς πολιτείας κ) τὰς πολιτικὰς πράξεις παρέξουσι, ὅτε μὴ μόνον πολυπλουτία ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ εὐανδρία χωρηγεῖ).

Ὅθεν ἁμαρτάνουσι πολλοὶ μὴ πρὸς τὸ μέγεθος ἢ τύχης, μηδὲ πρὸς τὸ συμφέρον τῷ κοινῷ συνιστάντες τοὺς γάμους, ἀλλὰ πρὸς ἢ πλοῦτον, ἢ ἢ ὑπεροχὴν τῆς γένους ἀποβλέποντες. ἀντὶ μὲν γὰρ τοῦ τιμᾶν καὶ ὠφελεῖν ζυναρμόζεσθαι, ζυμπεφύσασι ἂν τοῖς ὑπηλίκοις ἔσεσθαι, ἀντὶ δὲ ἢ ζυμπαθῆ τοῖς ἴσοις καὶ ὁμοιοτάτοις, ὄψεσθαι τῷ γένει, ἢ πειχεύματον.

nobilissimos communionis cœtus injuriâ afficient & violabunt. Quòd si tales fuerint, ut nec legitimè nec temperanter generent, qui oriuntur filii, sceleſti, improbi, & miseri Diis, Dæmonibus, hominibus, nec non familiis & civitatibus execrandi & detestabiles futuri sunt.

Qui igitur hæc antea consideraverint, ii non belluarum more ad concubitum ferri debent, sed ità ut qui res venereas necessaria bona esse putent. quod sanè probi viri faciunt, qui non solùm domos & plurima terræ loca magnâ hominum multitudine replere necessarium & bonum existimant (manſuetiſſimum enim atque optimum animalium omnium est homo) sed etiam probis viris, maximum esse censent.

Hanc enim ob causam eveniet, ut civitates benè institutas inhabitent, res suas domesticas & familiares rectè gubernent & tueantur, amicisq; ipsis (ut civilis statûs requirit ratio) civiles actiones præbeant, cùm illi non multos tantùm homines, sed etiam probos suppeditabunt.

Itaque peccant complures, qui in matrimoniis contrahendis, non fortunæ magnitudinem, neque publicam utilitatem sibi proponunt, sed divitias aut generis præstantiam tantùm respiciunt. Pro eo enim quod adolescentes & integrâ ætate ducere deberent, vetulas sibi ipsis adjungunt, atque cùm uxores ejusdem secum mentis, & sui simillimæ ducendæ essent, nobilitate præstantes & divitiis affluentes ducunt.

πειρᾶς τοι, ἀντὶ συμφωνίας διαφωνίαν, καὶ ἀντὶ ὁμοφροσύνης, διαφροσύνην ἐμβασκάζυσι, περὶ ἡγεμονίας διαμαχόμενοι πρὸς ἀλλήλους. ἡ μὲ γὰρ ὑπερέχουσα πλούτῳ καὶ γένει καὶ φίλοις, ἄρχειν προσήκει ἢ ἀνδρὸς ἀφὰ τῆς φύσεως νόμον. ὁ δὲ διαμαχόμενος δίκαιος, καὶ ὑ δεύτερος, ἀλλὰ πρῶτος ἄλλων ἔῃ), ἀδυναλεῖ τ ἡγεμονίας ἐφικέδζ.

Ὧν δὲ γενομένων, ὑ μόνον τὰ οἴκης κακοδαίμονας, ἀλλὰ καὶ τὰς πόλεις συμβαίνει γενέδαι. μέρη γὰρ ἦ πόλεων οἱ οἶκοι, ἐκ δὲ ἦ μερῶν, ἡ ἦ ὅλη καὶ παντὸς ξυνθεσις. εἰκὸς ὖν ὁποῖα τὰ μέρη πυγχάνυσιν ὄνλα, ἢ τὸ ὅλον καὶ τὸ πᾶν τὸ ἐκ τοιύτων ξυμπεφυκὸς, τοιῦτον ἔῃ).

Καὶ ἐν (πόλει) πρώταις δὲ αἱ πρῶ) οἰκοδομαὶ μεγάλα συνεργῦσι πρὸς (τὸ) καλῶς ἢ κακῶς τὸ ὅλον ἔργον συνελεδῶσαι. οἷον ὅτι μὲ οἰκοδομίας, θεμελίε καλαβολή. ὅτι δὲ ναυπηγίας, ὕμης· ὅτι δὲ συναρμογῆς καὶ μελοποιΐας, τάσις φωνῆς καὶ λῆξις. ὕτως ὖν καὶ ὅτι πολιτείας εὐνομμένης τε καὶ καλοικονομμένης, οἴκων καλάσασις καὶ ξυναρμογὴ μάλιςα συμβάλλε).

Περὶ γενέσεως ὖν ξκοπμένυς, τάδε χρὴ φρόνειν. καδόλε μὲν δὴ φυλάτεδαι χρὴ πᾶν τὸ ἀνόμοιον καὶ ἀτελὲς· ὅτε γὰρ ἦ φυῆ τὰ ἀτελῆ, ὅτε ἦ ζώων δ καρπα γίνεται. ἀλλὰ δεῖ γένεδαι τινὰ

Quapropter pro concordiâ discordiam, pro legitimo consensu dissensionem sibi parant, siquidem maritus & uxor inter se de principatu contendunt. Quæ enim mulier divitiis, genere, & amicis antecellit, ut sibi pareat vir contra naturæ leges exoptat: at ille, tametsi justè repugnet, quippe qui sibi primas, non secundas deferri velit, obtinere tamen principatum nullo modo potest.

Quæ quidem res cùm eveniunt, non familiæ tantùm, & domus, verùm etiam civitates infelices reddantur, necesse est. Domus enim civitatum partes sunt: ex partibus totum & universum cõstituitur. Consentaneũ igitur est, quales sunt partes, tale & totũ & universũ existere, ex hujusmodi constans partibus.

Atque ut primarum quidem partium primæ structuræ ad universum opus benè aut malè complendum plurimum faciunt: verbi gratiâ ad domum ædificandam fundamenti jactus, ad navem struendam carinæ fabrica, ad exercendam concentionis & musicæ artem contentio vocis & remissio: sic Reipublicæ benè vel malè instituendæ familiarum constitutio, concordia, & convenientia magnoperè utilis est.

Quapropter qui de generatione cogitant, hæc agere opus est, ut generatim quodcunq; dissimile imperfectúmque est observent. Nam nec plantæ ipsæ, nec animalia, cùm adhuc imperfecta sunt, fœcunda sunt. quin potiùs requiritur, ut aliquo

χρόνον

χρόνον πρὸς τὰς καρποφορίας, ὅπως δὴ ἰσχύσῃ τε καὶ τελειωθὲν ἤδη σωμάτων τὰ σπέρματα καὶ καρποὺς γίνωνται.

temporis ſpacio genita ſint antea, quàm fructum ferant, ut cùm robur & perfectionem aſſumpſerint corpora, ſemen & fructus producant.

Ὅθεν δεῖ πρὸ παίδας καὶ τὰς παιδίσκας ἐν γυμνασίοις τε καὶ παρθενίαις ταῖς πρεπούσας ἡβᾶσθαι, καὶ θηλὺ φερόμενα (*) ἀμιζόσαν φιλοπόνῳ τε καὶ σώφρονι καρτερικῷ βίῳ.

Ex quo fit, ut tam pueri, quàm puellæ virgines, in exercitationibus tolerantiſque decoris alendi ſint: quibus is etiam adhibendus eſt cibus, qui laborioſæ, temperatæ, & toleranti vitæ ſit aptiſſimus.

Πολλὰ δὴ ἤδη ἐπ' ἀνθρώπου βίου πιαῦτα ὄντα ἐν οἷς βέλτιον ἡ ὁμιλία. διὸ καὶ πρὸς τὸν ἤδη ἀφροδισίων χρῆσιν ὕπως ἄγωνται χρὴ καὶ παῖδα, [24.] ὡς μηδὲ ἐπιζητεῖν πρὸ ἤδη ἥκοντα ἐπὶ τὸν τοιαύτην χρῆσιν, ἀλλὰ καὶ χρησάμενον, σωφρόνως χρῆσθαι. ἴσως δὲ τοῦτο, ἐὰν καλὸν καὶ ἥμιον τις νομίζῃ ἢ ἐυκλείαν καὶ ἢ ἐγκράτειαν.

Multa ſanè exiſtunt hujuſmodi in vitâ humanâ, quæ melius eſt, ſi ſerò diſcantur. quare adoleſcens ad rerum venerearum uſum ità eſt agendus, ut ipſis ante xx. annum non fruatur: quas etiam cùm guſtaverit, rarenter exerceat. Quod ſanè erit, ſi bonum corporis habitum & continentiam res eſſe optimas & honore dignas cenſuerit.

[25.] Δεῖ δὲ καὶ παιδεύειν τὰ τοιαῦτα ἤδη νομίμων ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς πόλεσι, τὸ μήτε μητρὶ συγγένεσθαι, μήτε θυγατρὶ, μήτε ἀδελφῇ, μήτε ἐν ἱεροῖς, μήτε ἐν φανερῷ τόπῳ. καλὸν γὰρ δεῖ καὶ πρόσφορον τὸ ὡς πλεῖστα κωλύματα γίνεσθαι τῆ ἐνεργείας ταύτης.

Quin etiam hujuſmodi inſtitutorum diſciplina in terræ Græciæ civitates inducenda eſt, ne cum matre, filiâ ſorore nec in locis ſacris, nec in propatulis coëant. Nam præclarè & utiliter agetur, ſi huic actioni plurima adhibeantur impedimenta.

[24.] Ὡς μηδὲ ἐπιζητεῖν πρὸ ἤδη ἥκοντα ἐπὶ τὸν τοιαύτην χρῆσιν] *ut ante annos viginti rerum venerearum uſum non quærat.* in hanc ſententiam Cæſar libro VI. de bello Gallico, de Germanis moribus loquens, *Intra annum* (inquit) *XX. fœminæ notitiam habuiſſe, in turpiſſimis habent rebus.*

[25.] Plato lib. 5. de Rep. hæc Ocelli præcepta videſſe palàm oſtendit: qui tametſi plures enumeret cognationis gradus à quibus abſtinere nos oporteat, coitum tamen cum ſorore non videtur prohibere, verba Platonis hæc ſunt: Ὅταν δὲ ἀδελφοὶ καὶ τὰ γιγνόμενα καὶ οἱ ἐκείνοις τῶν γονέων ἐκδοθέντα τοῦ ἀδελφοῦ ἐπωνυμίαν ἔχωσιν, φύσαρμα τὸν ἀληθίνον αὐτοῖς συγγίγνεσθαι ἢ ἐὰν ἀδελφοῖς πολὺ θυγατρὶ καὶ μητρὶ, καὶ τοῖς ἤδη θυγατέρων καὶ τοῖς ἄνω μητρῶν. καὶ τοῖς γιγνομένοις αὖ. πολὺ μᾶλλον καὶ παιδὶ, καὶ τοῖς ἤδη τούτων ἐκ τοῦ κάτω καὶ τὸ ἄνω.

Καθόλω δ δεῖ ἀφαιρεῖν τὰς τε παρὰ φύσιν γινομένας, καὶ τὰς μεθ' ὕβρεως γινομένας. κωλύειν δὲ τὰς κατὰ φύσιν καὶ μὴ σωφρόνως ὅτι τεκνοποιία σωφρονί τε καὶ νομίμῳ γινομένῳ.

Δεῖ δὲ πάλιν πρόνοιαν ποιεῖσθαι τοῦ τεκνοποιουμένους ἧ ἐσομένων τέκνων. πρῶτα μὲν ὧν μείζων φυλακὴ πρὸς γένεσιν τῷ τεκνοποιεῖν βουλομένῳ, διαιτᾶσθαι σωφρονικῶς καὶ ὑγιεινῶς· ὡς μήτε πληρώσει χρῆσθαι ἐφῆς ἀκαίρῳ, μήτε μέθῃ, μήτε ἄλλῃ τῇ παραχῇ, ἐξ ὧν χείρους (αἱ) ἀνθρώπων ἕξεις γίνονται). μάλιστα δὲ πάντων προσήκει φυλάττεσθαι τὸ τὰ καθ' ἡσυχίαν τὰ διανοίας τὰς μείζους γίνεσθαι. ἐν φαύλων γὰρ καὶ ἀσυμφώνων καὶ παραχωδῶν ἕξεων μοχθηρὰ γίνεται τὰ σπέρματα.

Μετὰ πάσης οὖν σπουδῆς καὶ προσοχῆς δεῖ καταβάλλεσθαι, ὅπως τὰ γενόμενα γένηται χαριέστατα, καὶ γενναιότατα, καλῶς ἀνατρεφόμενα. [26.] ὅπερ (δὲ) γὰρ δίκαιον, τοὺς μὲν φιλίππους καὶ φιλόρνιθας καὶ φιλόκυνας μὴ πάσης ἐπιμελείας φροντίδα ποιεῖσθαι περὶ γονιμῶν [27.] ὡς δεῖ,

Tollendæ porrò sunt penitùs ōnes illæ generationes, quæ præter naturam & contumelioſæ sunt. Contrà relinquēdæ & ſervādæ, quæ ſecūdū naturam & temperanter efficiuntur, ut filii ſobriè & legitimè geniti fint.

Opus eſt præterea ut qui liberorum procreationi operam dant, futuræ ſobolis multò antè curam ſuſcipiant. Ea porrò prima & potiſſima adhibebitur animadverſio, ſi temperato & ſalubri utantur cibo, non ebrietate capiantur, nec quidpiam ſumant, quod perturbationem afferat, ex quibus quidem rebus habitus corporis deteriores evadunt. illud verò omnium maximè curandum eſt, ut non niſi pacatâ & tranquillâ mente concumbant. nam cùm pravi & inconſtantes, ac perturbati ſunt corporis habitus, ex illis vitioſa ſemina ſolent prodire.

Ita quoque omni ſtudio & intento animo eniti debent, ut ſciti admodùm & elegantes naſcantur liberi, & cùm orti ſuſceptíq; fuerint, liberaliter educentur. iniquum eſt enim philippos quoſdam, & philornithas, & philocynas, id eſt qui equos alunt, aut aves aut canes ad venandum, omni diligentiâ curare, ut belluas quemadmodum,

[26] Hoc eodem exemplo uſus eſt Plato libro quinto de Rep. ubi nobis ſuadet ut in gignendis liberis eos imitemur. qui belluarum ſtudioſi dant operam, ut ex optimis canibus, equis & avibus, optima oriatur proles. Plutonis verba huic loco brevitatis causâ apponere nolui, cùm nimis multa ſint, tum maximè quòd vulgò habeantur benè converſa.

[27.] Ὡς δεῖ, καὶ ὅσ δεῖ, καὶ ὅπου δεῖ, καὶ πότε] his verbis modos exprimit Ocellus, qui in generandis animalibus ſervandi ſunt. Hos τὰς ἀκολουθίας appellant Græci, circumſtantias Latinè reddunt. Tum Seneca in quæſtionibus Naturalibus, cum etiam Quintilianus libro v. ſuarum inſtitutionum. Similiter circumſtantias quæ in dandis requiruntur pecuniis, ſcilicet ſecundo de Moribus lib. o Ariſtotelis ſic enumerat: Καὶ τὰ δόντα ἀγαθῶν καὶ δικαίως ἡδέως, τὸ ᾧ καὶ ὅσον καὶ ὅπου καὶ ὅταν καὶ ὡς, ὡς δεῖ πάντα, καὶ ἀνάπαλιν ἡδέως. καὶ

καὶ ἐξ ὧν δεῖ, καὶ ὅτε δεῖ, καὶ πῶς διακειμένων γίνεσθαι τὰς μίξεις χρὴ κοινωνίας, ἢ μὰ ὡς ἔτυχε γίνεσθαι τὰ γεννώμενα· πρὸ ἢ ἀνθρώπους μηδένα ποιεῖσθαι λόγον τῶν ἰδίων ἐγγόνων· ἀλλὰ (καὶ) γοῦν ὡς ἔτυχε, καὶ γεννωμένων ὀλιγωρεῖν καὶ τῆς ἕξεως καὶ τῆς παιδείας.

& ex quibus, & quo tempore oporteat, generent, & quonam modo affectæ sese admiscere & copulare debeant, ne vilis ac vulgaris nascatur soboles; homines verò nullam filiorum suorum curam suscipere, quin potiùs illos (ut sors tulit) procreare, &, cùm genuerint, ipsorum educationem institutionémque negligere.

[28.] Ταῦτα γὰρ ἀμελούμενα, πάσης κακίας καὶ φαυλότητος σήματα γίνεται, βασκηματώδη καὶ ἀγρὴ ἀποτελοῦντα τὰ γεννώμενα.

Nam istæc si contemnantur, omnis improbitatis & nequitiæ causæ sunt, quippe quæ efficere soleant, ut qui orti fuerint, belluarum similes, vilésque ac degeneres evadant.

[28] Huic libello nonnulla deesse arbitror, eâ adductus ratione, quòd Ocellus in fine hujus ultimi capitis (id quod fecerat in aliorum calce) quæ priùs explicuit, non recensuit.

OCELLI LUCANI
DE
LEGIBUS
Fragmentum ex Stobæo Egl. Phyſ. lib. I. cap. 16.

Cum Verſione
CAROLI EMMANUELIS VIZZANI.

Corporis, mundi, domûs, & civitatis natura nobili comparatione conſideratur.

Συνέχει γὰρ τὰ μὲν ζώντα ζῶα, πάντας δ' ἄπορον ψυχὴ, τὸν δὲ κόσμον ἁρμονία, πάντας δ' ἀπὸ θεός. τὰς δ' οἴκως καὶ τὰς πόλιας ὁμόνοια, πάντας δ' ἀπὸ νόμος. τᾶς ὦν αἰτίας καὶ φύσις τὸν μὲν κόσμον ἁρμόδαι διὰ παντὸς, καὶ μηδέποτ' ἐς ἀκοσμίαν ἐκβαίνειν, τὰς δὲ πόλιας καὶ τὰς οἴκως ὀλιγοχρονίους ἔμμεν, ὧν γενατὰ καὶ θνατὰ τὰν

COntinet quidem corpora vita, hujus verò cauſa anima, mundum verò harmonia, hujus autem cauſa Deus; familias verò & civitates concordia, hujus autem cauſa lex. quæ igitur cauſa & natura mundum quidem ſemper aptè cohærere, & nunquam in ſtatum perturbatum declinare, civitates verò & familias brevis eſſe temporis: quorum genita, & mortalis

φύσιν

φύσιν ἐξ ἧς συνέστακεν ὕλας, τὰν ἀυτὰν αἰτίαν ἔχει τᾶς διαλύσιος. σωτὴρ γὰρ ὀν μεταβολᾶς καὶ διαπαθέος. ἡ γὰρ τᾶν γεγαμένων ἀπόλλυσις σωτηρία τᾶς γεννάσας ὕλας. τὸ δ' ἀεὶ παθὲς κυβερνεῖ, τὸ δ' ἀεὶ παθὲς κυβερνεῖται, καὶ τὸ μὲν πρῶτον τᾷ δυνάμει, τὸ δὲ ὕστερον. καὶ τὸ μὲν θεῖον καὶ λόγον ἔχον καὶ ἔμφρον. τὸ δὲ γεννατὸν, καὶ ἄλογον, καὶ τὸ μεταβάλλον.

natura materiæ, ex quâ constituta sunt, ipsam habent causam dissolutionis, constant enim ex mutabili & semper passibili: eorum enim quæ genita sunt interitus, salus genitricis materiæ. quod verò semper movet, gubernat: quod semper patitur, gubernatur: & illud quidem potestate prius, hoc verò posterius; & illud quidem divinum, & rationem habens, & mentis particeps. hoc verò genitum, & rationis expers, & mutabile.

Nogarolæ

NOGAROLÆ COMITIS EPISTOLA AD *ADAMUM FUMANUM* Canonicum Veronenſem,

Super Viris illuſtribus genere Italis, qui Græcè ſcripſerunt.

CUm proximè Ocelli Lucani de Univerſitate libellum convertiſſem, Adame, tametſi non ignorabam id me non eſſe aſſecutum quod volebam; tamen ipſe mecum vehementer lætabar, quòd rudibus, & ignaris Græcæ linguæ hominibus nonnihil profuiſſem, tum maximè quia in eruendo è tenebris viro, qui ſuis commentariis Græcè ſcriptis Italiam plurimùm exornâſſet, operæ quidpiam & laboris conſumpſeram. De quo quidem plura (ſi poſſem) libenter ſcriberem, ſed quæ ad mores ejus, & vitam attinent, omnia temporis longinquitate obſcuravit oblivio. Illud tantùm inter omnes conſtat auctores, qui ejus meminerint, Ocellum genere fuiſſe Lucanum: ex quâ verò Lucaniæ civitate ortum habuerit, nullibi ſcriptum vidi. Nam Lucania Italiæ regio, quæ nunc Baſilicata, & Principatus nuncupatur, plurimis, & maximis urbibus ſemper floruit, & temporibus noſtris etiam floret, inter Thyrrenum, Siculúmque littus, (ut Strabo aſſerit) poſita, à Sylari fluvio uſque ad Laum extenſa, & à Metaponto ad Thurios continen-

rem

tem verſùs, & à Samnitibus uſque ad Iſthmum, qui eſt à Thuriis ad Cherillos, porrecta, cujus quidem Iſthmi latitudo C C C ſunt ſtadia. In hanc Italiæ partem commigrârunt Ocelli majores, qui exules ſub Laomedonte Rege à Troiâ Myrram Lyciæ civitatem longè anteà (ut Platonis teſtimonio initio diximus) profecti ſunt. Aſpera quædam ferè tota, & montana Regio, ut qui eam viderunt, uno ore omnes renunciant. In hâc ergo Provinciâ natus eſt Ocellus, quamvis ipſe non ſolus, verùm & complures alii, tum ibi, tum in aliis Italiæ locis, quorum ſcripti Græcè conſtant libri non ſine magnâ Italiæ noſtræ laude. Hos ego, cùm Italus ſim, & Italiæ honori miriſicè faveam, idque non immeritò, colligere, & complecti breviter conſtitui, (omiſſis tamen illis omnibus, qui eandem Latinè tantùm ſcribentes illuſtrârunt) ut antiquus in literis Italiæ ſplendor, & dignitas, meâ etiam induſtriâ, pauliſper appareat.

Quamvis igitur Arcades ſexaginta fermè annis ante bellum Trojanum duce Evandro primi in Italiam navigaverint, & Græcas literas cum inſtrumentis quibuſdam muſicis attulerint, Pythagoras tamen primus omnium (ſive Samius, ſive Thyrrenus, ut nonnulli opinantur, fuerit) poſt diuturnas, eaſdémque varias peregrinationes in eam tandem venit Italiæ partem, quæ Magna Græcia dicta eſt, illis quidem temporibus quibus L. Junius Brutus Romam dominatu Regio liberavit. Hic ſanctiſſimum Philoſophiæ nomen reperit, ad quem confluebant, ut cum eo vitam agerent diſciplinæ, & ſtudiorum causâ Lucani, Picentini, Meſſapii, Romani. Quo factum eſt ut ipſe veluti noſtrâs, aut Italiæ incola Italicam Philoſophiam, quemadmodum Ionicam Thales Mileſius inſtituerit. Unde poſteà in conſuetudinem ventum ſit, eandem Philoſophiam Italicam, & Pythagoream, eoſdémque Italicos, & Pythagoreos Philoſophos nuncupare. Quod ſanè & ſecundo de Cœlo, ubi agit de terrâ, & primo Meteor. cap. de ſtellis Crinitis perſpicuè demonſtrat Ariſtoteles. Hic enim, ὅτι ὑ Παλικῶν τινὲς καὶ καλουμένων Πυθαγορείων ἔνα λέγεσιν ἀυτὸν εἶ) ὅτι πλανήτων ἄστρων· Illic verò, ἐναντίως οἱ περὶ τὴν Ἰταλίαν καλούμενοι Πυθαγόρειοι. Item & primo ὅτι μὴ τὰ φυσικά· Μεῖζε ὑ τὰς εἰρημένας φιλοσοφίας ἡ Πλάτωνος ἐπιγένετο πραγματεία. τὰ μὲ πολλὰ τὰς Πυθαγορείας τότες ἀκολουθοῦσα, τὰ δὲ ἴδια περὶ τὴν Ἰταλικῶν ἔχουσα φιλοσοφίαν.

Quo autem tempore floruerit Pythagoras, Plinius noſter civis ſic prodidit libro ſecundo Naturalis Hiſtoriæ: *Veneris ſtella naturam Pythagoras Samius primus deprehendit Olympiade circiter* XLII. *qui fuit annus noſtræ Urbis* CXLII. Eundem tamen LX. Olympiade ætatem egiſſe Laertius: poſt verò quinquageſimam Pythagoram

thagoram in Italia docuiſſe, Dionyſius Halicarnaſſæus tradunt.

Ejuſdem Pythagoræ (ut teſtatur Lucianus, cujus verba anteà retuli) Ocellus Lucanus auditor fuit. Sed magnus Syrianus Eccelli librum de univerſi Naturâ, quem ego tamen eundem eſſe Ocellum exiſtimo, adducit in commentariis ſuis in XIII. Metaphyſ. volumen.

Archytas quoque Tarentinus (ut idem Lucianus aſſerit) audivit Pythagoram, ejuſque familiaris fuit, cujus una tantum extat ad Platonem Epiſtola, in quâ Ocelli meminit, atque ejuſdem libros quoſdam enumerat. Platonis verò ad Archytam tres, quarum unam ex Laërtio recitavi. Archytæ in geometriâ diſcipulus fuit Eudoxus Gnidius, quem etiam de Sapientiâ librum ſcripſiſſe nonnulli autumant, ac rerum univerſitatem decem Categoriarum numero fuiſſe complexum; quem poſteà hâc in re ſecutus ſit Ariſtoteles, auctor eſt Simplicius. Eſt autem Tarentum, unde Tarentinus ducitur, Calabriæ civitas, ad quam cognoſcendi Archytæ gratiâ Plato ſe contulit: ut quinto de Finibus, & primo Tuſculanarum autumat Cicero.

Timæus Locrus vir in Philoſophiâ clarus & nobilis noſtrâs fuit, de quo Plato in ſuo ejuſdem nominis Dialogo: Τίμαιός τε γὰρ (inquit) ὅδε ξυνομολόγησεν ἡμῖν πόλεως τ' ἐν τῇ Ἰταλίᾳ Λοκρίδος ἔσῳ καὶ γένει ἄλλην ὑπάρχων ὧν τὰ πρῶτ' ἐκεῖ, τὰς μεγίστας μὲν ἀρχάς τε, καὶ τιμὰς ἐν τῇ πόλει μεταλαχὼν ἔρχεται· φιλοσοφίαν δ' αὖ καὶ ἐμοὶ δόξαν ἐπ' ἄκρον ἁπάντων ἐλήλυθεν. *Timæus quidem ex Locride Italiæ urbe optimis inſtitutâ legibus ortum habuit, nulli ſuorum civium nec divitiis nec nobilitate generis ſecundus: quæ ne ibi maximos magiſtratus, & honores adeptus eſt, ſic (ut mea fert ſententia) ad ſummum totius philoſophiæ faſtigium perveuit.* Hic libellum de animâ Mundi, & naturâ compoſuit, unde multa ſumpſit Plato, & in Timæum ſuum tranſtulit, quem ego jam Latinum feci, & Marcello Cervino Cardinali optimo dicavi, qui poſt initum Pontificatum ſtatim moriens, magnum ſui Chriſtianæ Reip. deſiderium reliquit. Timæum ut cognoſceret, & audiret Plato, in Italiam profectus eſt, quamvis utriuſque tempora Macrobio non videantur congruere.

Alcmæon Crotoniata Pythagoræ diſcipulus habitus eſt, cujus mentionem facit Ariſtoteles libro primo περὶ μὲν τὰ φυσικὰ· ὃν πεῖσαι φησὶν ἔοικε καὶ Ἀλκμαίων ὁ Κροτωνιάτης ὑπολαβεῖν, καὶ ὅτι αὐτοῦ παρ' ἐκείνων, ἢ ἐκείνου παρὰ τούτου παρέλαβεν τὸν λόγον τοῦτον· καὶ γὰρ ἐγένετο τῶν ἡλικίαν Ἀλκμαίων ὅτε μάλιστα Πυθαγόρου. id eſt: *Quemadmodum viſus eſt ſentire Alcmæon Crotoniata, ſive quòd ipſe ab illis, ſive illi ab ipſo hanc rationem acceperint. Nam Alcmæon unà cum Pythagora jam ſane ætatem egit.* Hic (ut affirmat Cicero) Soli, Lunæ, & ſyderibus

ſideribus divinitatem dedit. Alcmæonis nomen reperitur frequens in libris Ariſtotelis, tum de hiſtoriâ, tum de ortu Animalium. An verò fuerit hic ille Alcmæon, qui capras ſpirare per aures, prodidit, neque ob id primo de Hiſtoria Animal. irriſus eſt, non ſatìs conſtat, cùm ibi nulla Alcmæonis patriæ fiat mentio. Illud curioſi ignorare nullo modo debent, hanc de caprarum ſpiritu opinionem Archelao, non Alcmæoni Plinium noſtrum tribuiſſe.

Parmenidem pariter fuiſſe Pythagoreum ex Elea Lucaniæ civitate auctor eſt Strabo libro 6. Geographiæ, quamvis habitum Xenophanis diſcipulum primo τὴν κατὰ τὰ φυσικὰ Ariſtoteles aſſerat. Hujus nomine ſuum de Ideis dialogum inſcripſit Plato, in quo Parmenidem diſputantem fecit, & ita exprimit: Τὸν μὲν Παρμενίδην ἐδόκει μάλα ἔτι πάνυ φοβεῖσθαι πρεσβύτερον ὄντα εὐφυᾶ πάνυ, καλόν τε, κἀγαθὸν τὸν ἔτη, πάνυ τι μάλιστα πέντε καὶ ἑξήκοντα. *Parmenidem admodùm ſenem, & valdè canum, & pulcherrimo aſpectu, quique annum ferè quintum & ſexageſimum ageret.* Hunc ipſum, veluti qui omnia eſſe unum opinari viſus ſit, acriter vexat Ariſtoteles libro primo de Naturali Auditione, ubi Simplicius Eleatem nominat Parmenidem.

Ex eâdem Eleâ ortus eſt Zeno (ut ibidem affirmat Strabo) Parmenidis auditor, de quo ſic Plato in Parmenide: Ζηνώνα δὲ ἐγγὺς τῶν τετταράκοντα ἔτη, ἐυμήκη τε, καὶ χαρίεντα ἰδεῖν καὶ λέγεσθαι αὐτὸν παιδικὰ Παρμενίδου γεγονέναι. *Zenonem eo tempore annorum ferè quadraginta, procerâ ſtaturâ, & jucundo aſpectu, quem etiam fuiſſe Parmenidis delitias aiebant.* Hic, ut in Sophiſtâ ſcriptum reliquit Ariſtoteles, Dialecticæ inventor fuit, quam cùm à Rhetorica diſtingueret, hanc quidem palmæ, Dialecticam verò pugno ſimilem eſſe dicebat. Idem Eleæ mori in tormentis coactus eſt, cùm omnia perpeti maluiſſet, quàm conſcios delendæ Tyrannidis prodere.

Eleatem quoque fuiſſe Leucippum nonnulli (ut tradit Laërtius) ſunt opinati, ac Zenonem civem ſuum audiviſſe. Non deſunt tamen, qui eundem dicant fuiſſe Mileſium, ut primo Phyſicor. teſtatur Simplicius.

Extitit & alius Eleates & philoſophus, & orator nomine Alcidamas, quem à Platone appellatum fuiſſe Palamedem libro III. ſuarum inſtitutionum Quintilianus aſſerit. Suidas tamen Alcidamanta fuiſſe Eleum, ab Eleâ Aſiæ civitate, non ab Eleâ, quæ eſt in Italiâ, dictum exiſtimat. Ita enim ſcribit: Ἀλκιδάμας ἀπὸ Ἐλέας τῆς Ἀσίας φιλόσοφος καὶ Διοκλέους μὲν μουσικὰ γεγραφότος, μαθητὴς τοῦ Γοργίου Λεοντίνου.

De Eleâ Lucaniæ urbe, à quâ Eleates deducitur, ſic Latinè loquens Strabo, ubi agit de Lucaniâ: *Alius item flectenti contiguus ſinus offertur, ubi urbs ab ædificatoribus Phocenſibus Hyla nominata eſt, cum eam*

eam quidam Helam à fonte quodam nominaverint. Noſtra verò ætas Eleam dicit, de quâ Parmenides, atque Zeno duxerunt originem Pythagoricæ ſectæ viri. Eam per illos prioribus annis legibus, & inſtitutis bonè formatam fuiſſe arbitror. Hæc Strabo.

Claruerunt hi duo philoſophi Olympiade LXXXI. quo tempore Romani legatos Athenas miſerunt, qui inclytas leges Solonis deſcriberent, & aliarum Græciæ civitatum inſtituta, mores, juráque noſcerent, ex quibus poſteà XII. tabularum leges natæ ſunt.

Philolaus Crotoniata Pythagorâ uſus præceptore in philoſophiâ multùm profecit. Hic librum compoſuit, quem (ut ait Hermippus) emit Plato à Philolai ſanguineis argenti minis Alexandrinis XL. in Siciliam ad Dionyſium accedens, ex quo Timæum tranſcripſit. Quod quidem factum, Adame, ex Laërtio hilari animo, ac libenter excerpſi, & huic meæ ad te epiſtolæ inſerere volui, quòd illius commemoratio non parùm gloriæ, & laudis noſtræ Italiæ afferre videatur.

Fuit & alter Philolaus, & Euritus, ambo Pythagorei, non Crotoniatæ, ſed Tarentini, quorum Xenophilus Chalcidenſis Thracius, Planton, Echecrates, & Diocles, & Polymnaſtus omnes Phliaſii fuerunt auditores. De utroque Laërtius in vitâ Pythagoræ: Ipaſſus ſimiliter Pythagoreus ex Metaponto urbe in ſinu Tarentino poſitâ originem habuit, qui (ut Democriti teſtimonio Laërtius autumat) nullam prorſus ſcripſit literam: tametſi primo περὶ μετὰ τὰ φυσικὰ Ariſtoteles dixerit Ipaſſi Metapontini opinionem fuiſſe ignem eſſe rerum omnium initium.

Aſto Crotoniata arcanum quendam compoſuit ſermonem, de quo Laërtius. Scripſiſſe item dicitur & alia multa, quæ tamen Pythagoræ tanquam auctori tributa ſunt.

Lyſis Tarentinus audivit Pythagoram, de quo ſcripſit ad Hipparchum. Ejus meminit Laërtius. Thebani Epaminondæ præceptor fuit.

Ex Crotone civitate ortus eſt quidam poeta nomine Orpheus, Piſiſtrato Tyranno familiaris, quem ſcripſiſſe Decaeteriam, Argonautica, & alia quædam libro 6. Grammaticorum Aſclepiades tradit. De eo ità Suidas, Ὀρφεὺς Κροτωνιάτης, ἐποποιὸς, ὃν Πεισιστράτῳ Ζωῆναι τῷ τυράννῳ, Ἀσκληπιάδης φησὶν ἐν τῷ ἑπτῷ βιβλίῳ τῆς γραμματικῆς. Δικαιοσύνην, Ἀργοναυτικὰ, καὶ ἄλλα τινά.

Ex Tarento quoque originem duxit Heraclides medicus, qui (ut teſtatur Celſus) cum aliquibus non mediocribus viris ex ipsâ profeſſione ſe Empiricum appellavit. Hunc in libro de compoſitione medicamentorum per genera magnopere laudat Galenus; ut eum qui fide dignus ſit, & ſola ipſius experimentis probata commemoret. Eo in loco ejuſdem adducit libros unum

num ad Aſſiodamantem, & Antiochidem, alterum quem στρατιώτην, i. militem nuncupavit. Heraclidis item Tarentini ſympoſium citat Athenæus ubi (ἱκνον Græcè, Latinè cucumerem vocat ἀδήμαον, quod in dulci oriatur ſolo.

Extitit & Apollodorus Tarentinus de quo Plinius libro primo.

Annibalis res geſtas hiſtoriæ Græcæ mandavit Eumachius Neapolitanus, ut idem Athenæus auctor eſt.

Cleomenis Rhegini epiſtolam ad Alexandrum, & dithyrambos ejuſdem ex Meleagro inſcripta fabula refert Athenæus.

Illud quoque ad hanc rationem maximè pertinet, quod in libro de philoſophicâ hiſtoriâ ſcribit Galenus: (ſi modò illud opus Galeni legitimum eſt) duo fuiſſe philoſophorum genera, alterum Ionium, alterum Italicum. quorum, hujus quidem quod Crotone, & Tarento floruit, Pythagoras: illius verò, quod Eleæ Xenophanes Colophonius princeps fuit.

Extiterunt & duo legiſlatores celeberrimi, atque notiſſimi Zaleucus, & Charondas, quos in Italiâ fuiſſe à Pythagorâ inſtitutos affirmat Laërtius, in ejuſdem vita, cujus hæc ſunt verba: Ἀλλές τε καὶ Ἰταλίαν ἀπεργάσασθαι καλὸς, καὶ ἀγαθὸς ἄνδρας, ἀλλὰ Ζάλευκον, καὶ Χαρώνδην νομοθέτας. Horum autem duorum Zaleuci quidem patriam reticuit Ariſtoteles, eundem tamen Locrenſibus qui ad occidentem vergunt tuliſſe leges aſſeruit. Charondam verò ex Catanâ Siciliæ civitate ortum ſuis leges ſcripſiſſe civibus. Sic enim ille ait libro Politicorum Secundo: Νομοθέτης δ' ἐγένοντο Ζάλευκος καὶ Λοκρεῖς τοῖς ἐπὶ Ζεφυρίοις, καὶ Χαρώνδας ὁ Καταναῖος καὶ τοῖς αὑτῆ πολίταις, καὶ τοῖς ἄλλοις Χαλκιδικαῖς πόλεσι τοῖς περὶ Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν. Sed non parùm me torquet, quod 6. Valerii Max. librolegatur Zaleucum quidem Locrum, ſed Charondâ fuiſſe Tyrium. Cui dubitationi ſatisfacere me poſſe planè diffido; cùm Valerius ab Ariſtotele (ſi uterque de eodem loquatur Charonda) nimis apertè diſſentiat. Niſi dixerim aut mendum occupâſſe Valerii codicem, aut duos Charondas extitiſſe. At Plato libro 10. de legibus, Charondam neque Italum neque Siculum fuiſſe dicit, laudari tamen, atque extolli, quòd ambobus illis populis leges dederit: nam ſic ſcribit; Χαρώνδου μὲν γὰρ Ἰταλία, καὶ Σικελία, καὶ ἡμεῖς Σόλωνα· σὲ δὲ τίς ἕξει τινὰ εἰπεῖν; id eſt, *nam Charondam Italia, & Sicilia, nos Solonem: te verò quemnam quis eſſe dixerit?* Præterea Zaleucum legibus inſtituiſſe non Locros (ut Ariſtoteles, & Cicero) ſed Thurios Italiæ populos his verbis prodidit Athenæus Dipnoſoph. libro 11. Καὶ πρὸ τοῦδε καθάπαξ τὸν Λυκοῦργον τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ τὸν Σόλωνα τοὺς Ἀθηναίους καὶ τὸν Ζάλευκον τοὺς

τὸς Θυείας καὶ αὐτὸν, εἴπερ ἦσαν χρήσιμοι νόμοι, πεῖσαι πρὰς τῶν Ἑλλήνων αὐτοῖς χρήσασθαι. *Atqui opus erat quemadmodum Lacedæmoniis Lycurgus, Solon Athenienſibus, & Zaleucus Thuriis ſi utiles erant leges, perſuaſiſſe quibuſdam Græcis, ut eas ſervarent.* Huic quoque loco illud addi poſſit Ciceronis libro de Legibus depromptum, Platonem, Zaleucum, & Charondam legiſlatores imitatum, quòd legis putavit eſſe perſuadere aliquid, non omnia vi, aut minis cogere.

Diocles Peripathius primus ab urbe conditâ Græcam confecit hiſtoriam, quem ut in Romulo teſtatur Plutarchus, imitatus eſt.

Fabius Pictor, ſcriptorum (ut ait Livius) antiquiſſimus, cujus Annales à Cicerone & Plinio commemorantur ſæpius. Hunc Græcè ſcripſiſſe, quamvis Romanus vir, ex Ciceronis verbis, quæ poſita ſunt lib. primo de Divinatione ſatis apparet. *Sunt* (inquit) *& hæc ut dixi ſomnia fabularum, hiſque adjungatur etiam Æneæ ſomnium, quod in numerum Fabii Pictoris Græcis Annalibus ejuſmodi eſt, ut omnia quæ ab Æneâ geſta ſunt, quæque illi acciderunt, ea fuerint, quæ ei ſecundùm quietem viſa ſunt.* Hæc Cicero. Hoc idem aſſerit Dionyſius Halicarnaſſeus libro ſuæ hiſtoriæ primo, ſic Latinè loquens; Nec abſimiles hiſtorias ediderunt quotquot Romani homines urbis ſuæ res antiquas Græco ſermone ſcripſerunt, quorum vetuſtiſſimi Quintus Fabius, & L. Cintius, ambo æquales bellis Punicis. Horum uterque ea quibus ipſe interfuit, ut probè ſibi cognita, diligenter mandavit literis. Verùm Quintum Fabium, cujus meminit Halicarnaſſeus, non poſſe alium eſſe, quàm Pictorem ex eo conſtat, quòd illum paulò pòſt adducit, & Pictorem nominat; tum etiam quòd ipſe poſt Cannenſem pugnam, ut affirmat Livius, Delphos ad oraculum miſſus eſt ſcitatum, quibus precibus ſupplices Deos poſſent placare, & quænam futura finis tantis cladibus foret. Perſpicuum igitur eſt Fabium Pictorem Græcè ſcripſiſſe. Viget tamen libellus Latinus de aureo ſeculo, qui eidem aſcribitur Pictori, in duas diſtributus partes. Referuntur etiam ab A. Gellio nonnulla Latina ejuſdem Fabii loca. Quo factum eſt, ut aliqui noſtrates fuerint ſuſpicati duos fuiſſe Fabios Pictores, quorum alter Græco, alter Latino ſermone in ſcribendo uſus ſit. Crediderim ego potiùs unum tantùm ejus cognominis Fabium, qui utrâque linguâ & loqui, & ſcribere probè noverit, juris, & omnis antiquitatis peritiſſimus. Nam uni tantùm vulgatum eſt nobiliſſimo viro ſummæ laudi datum fuiſſe, quòd ædem ſalutis, (ut autumat Plinius) pinxerit, atque inde nomen Pictoris habuerit anno urbis CCCCL. quæ pictura duravit uſque ad Claudii principatum æde exuſtâ.

Plinius ſimiliter civis noſter Itlos enumerans auctores, per quos in contexendis naturalis hiſtoriæ libris ipſe profecerat, L. Aruncium de

de Astris; Sextium Nigrum, & Julium Bassum de Medicinis Græcè scripsisse prodidit.

C. Alcidius Græcam scripsit historiam, ut tertio Officiorum testatur Cicero, cujus etiam Plutarchus meminit in Romulo.

Scripsit postea Cicero Græca sui consulatûs commentaria, ut ipsemet fatetur lib. Epistolarum secundo ad Atticum, quem ferunt etiam Græcam extempore habuisse orationem, quam admiratus Apollonius Alabandensis Molonis filius, Ciceronis Cæsarisque præceptor exclamâsse dicitur se Græcorum fortunæ misereri, quòd eloquentiæ ornamenta, quæ eis sola relicta essent, homo Romanus sibi vendicaret.

Scripserunt & alii Romani cives eâdem linguâ, ut Africanus Scipio, & T. Graccus P. F. cujus oratio Græca temporibus Ciceronis erat apud Rhodios.

Præterea & A. Albinus Græcam composuit historiam, vir literatus & disertus, qui cum L. Lucullo consul fuit.

Extant etiam nonnulla (ut in libris Digestorum satis apparet) veterum Jurisconsultorum responsa, præsertim Herennii Modestini & Imperatorum rescripta, quæ Græco sermone fuerunt edita.

Verùm quoniam Sicilia Italiæ conjuncta quondam fuit, & una ejus habebatur pars, idcirco Siculos eosdem, quos Italos esse censendum est: nam & ejusdem vernaculæ linguæ commercio, & morum similitudine maximè conveniunt. Quapropter si hujus insulæ homines in literarum studiis eximios, qui Græcè aliquando scripserint, Italis nostris admisceam, profectò rem me facturum arbitror, quâ quidem augeri Italiæ dignitatem omnes intelligant.

Atque ut ab Empedocle incipiam: Hic fuit Agrigentinus ex Agrigento, sive Agraga (utroque enim modo dicitur,) nobilissima Siciliæ civitate. Idem (ut ait Cicero) poëta, & physicus, sed physicus potiùs quàm poëta Aristotelis judicio nuncupandus, quem fuisse Pythagoræ discipulum in sua historia Timæus prodidit, quamvis alii dicant Parmenidis, & ab eo mirificè adamatum. Hujus complura apud Aristotelem leguntur carmina, quem inveniſſe artem Rhetoricam, referente Laertio, Aristoteles in Sophista scriptum reliquit. Lustrâsse autem terrarum orbem, ut magiam disceret, tradit noster Plinius, de cujus morte Horatius in Poetica.

Excelluerunt quoque duo summi oratores genere Siculi, Corax, & Tisias, qui artem dicendi & ejus præcepta primi conscripserunt. Hanc autem rem ab Aristotele literis commissam in Bruto repetit Cicero. Plato in Phædro Tisiam, & Gorgiam simul nominat De eisdem Quintilianus libro tertio, *Artium* (inquit) *scriptores antiquissimi Corax, & Tisias, quos insecutus est vir ejusdem insulæ Gorgias Leontinus, Empedoclis, ut traditur, discipulus.*

Numeratur inter Siculos doctri-

nâ prædiſos Nicetas, vel (ut ipſum appellat Laertius) Icetas patriâ Syracuſanus, quem quidem primum putâſſe terram immobili manente cœlo in orbem ferri nonnulli tradiderunt. De hoc ità in Academ. Cicero: *Nicetas Syracuſius (ut ait Theophraſtus) Cœlum, Solem, Lunam, Stellas, ſuperáque omnia ſtare ceuſet: atque præter terram rem nullam moveri, quæ circa axem ſe ſummâ celeritate convertat, & torqueat, eadémque effici omnia, quæ ſi ſtante terrâ moverentur.* Atque hoc etiam Platonem dixiſſe, ſed paulò obſcuriùs.

Syracuſanus pariter fuit Monimus Diogenis diſcipulus; cujus (ut teſtatur Laertius) meminit Menander.

Fuit item Nymphodorus Syracuſanus, quem περὶ τῆς Ἀσίας περίπλων, καὶ περὶ τῆς ἐν τῇ Σικελίᾳ θαυμαζομένων ſcripſiſſe Athenæus prodidit. Idem Athenæus Alcimi Siculi adducit librum, qui inſcriptus eſt Italicus.

Extitit etiam Siculus Andreas Panormita, qui, auctore Athenæo, Σικελικὰ τὰ κατ' αὐτὸν πόλιν monumentis mandavit. An verò hic fuerit Andreas ille Medicus, cujus toties & Celſus, & Plinius, & Galenus, mentionem faciunt, incertum apud me eſt.

Siciliam quoque inſulam maximè illuſtravit Diodorus natus in Agyra urbe: cujus auctoritate utitur Athenæus, tum ex libro ad Lycophronem, tum ex Italicis linguis, & ex Bibliotheca quæ eſt Romana hiſtoria. Floruit Cæſaris Auguſti temporibus.

Philiſtus item Syracuſanus fuit, qui in conſcribenda hiſtoria ocium conſumpſit, Thucydidem maximè (ut ſecundo de Oratore Cicero opinatur) imitatus, cujus etiam meminerunt Dionyſius Halicarnaſſeus, & Plutarchus. Ejuſdem libros enumerat Suidas.

Extitere duo Heraclidæ patriâ Syracuſani, quorum uterque (Athenæus refert) περὶ τῆς Ἑλλησπόντου, ſed alter etiam περὶ τῆς Ἀσσυρίων pertractârunt.

Habitus eſt etiam Siculus quidam poëta nomine Orpheus ex oppido Camerino, cujus dicunt eſſe ad inferos deſcenſum, de quo ità Suidas: Ὀρφεὺς Καμαιρινάιος, ἐποποιὸς, ὃς φασὶν ἐπὶ τὸν εἰς ᾅδου κατάβασιν.

Ex urbe Syracuſana originem duxit etiam Theocritus poëta ille, quem in Bucolicis ſecutus eſt Virgilius, longo tamen intervallo. Non deſunt qui dicant eundem fuiſſe Coüm, atque ex Coo Syracuſas commigrâſſe.

Syracuſis pariter ortus eſt Archimedes mathematicus: de cujus ingenio, & morte Livius, Plinius & Plutarchus, item de ejus ſepulcro libro quinto Tuſcul. Cicero.

De alio poëta Syracuſano Theodoridâ nomine, ſic lib. ult. Dipnoſoph. ſcribit Athenæus: Θεοδωρίδας γοῦν ὁ Συρακόσιος ἐν κενταύροις διθυράμβῳ φησὶ, τόν τ' ἀπὸ τραχείας ἄκανθαν. hoc eſt, itaque Syracuſius Theodoridas in Centauris hoc utitur dithyrambo: *Pix ſub querno ligno ſtillabat.*

Præte-

Præterea Theognis Poeta Elegus patriam habuit Megaram Siciliæ civitatem, de quo Plato lib. 1. de Legibus: Ποιητὴν δ' ἐγὼ ἡμῖν ἐγκωμίων μάρτυρα Θεόγνιν πολίτην τ' ἐκ τῆς Σικελικῆς Μεγαρέων. Idem in Memnone, & Aristot. lib. 9. de Morib. Athen. quoque lib. 6. ὡς δὲ καὶ ὁ Μεγαρεὺς Θεόγνις ἐν πολλοῖς ἐλεγείοις, quorum multæ nunc habentur vulgò.

Et Leontio similiter Siciliæ urbe ortus est Gorgias orator præstantissimus, Isocratis doctor, & discipulus Empedoclis, ut in Catone Majore affirmat Cicero. Qui de eodem pluribus aliis in locis, sed potissimùm in Oratore ubi Gorgiam dicit fuisse λογοδαίδαλον, sumpto illo ex Phædro Platonis vocabulo, quod sanè libro tertio, Plato quoque qui Gorgiæ nomine suum de Rhetorica dialogum inscripsit, in Apologia & in Memnone ejusdem meminit, quem hominum primum auream statuam, & solidam Delphis in templo sibi posuisse LXX. circiter Olympiade, noster testatur Plinius.

Extitit & alius Timæus natione Siculus, à quo se adjutum fuisse in Naturali Historiâ fatetur Plinius primo libro. De eodem pleraque Dionysius Halicarnasseus.

Ortum item habuit ex Messanâ Siciliæ civitate Euhemerus antiquus auctor, qui (ut scribit Lactantius) res gestas Jovis, & cæterorum, qui putantur Dii, collegit, historiamque contexuit ex titulis, & inscriptionibus sacris, quæ in antiquissimis templis habebantur, maximèque in fano Jovis triphylli, ubi auream columnam positam esse ab ipso Jove titulus indicat, in qua columna gesta sua perscripsit, ut monumenta essent posteris rerum suarum. Hunc Euhemerum interpretatus & secutus est præter cæteros Ennius, ut primo de Natura Deorum testatur Cicero. De hoc eodem alii Latini scriptores, ut Varro, & Augustinus, & Servius meminerunt. Ex Græcis Sextus Empiricus, & Theodoritus Thirensis, qui quod ipse veram de Diis scripserit historiam, eorum mortes & sepulturas demonstrando, ἀληθῆ καὶ γνήσια διδάξαντα nuncupârunt.

Postremò Siculus etiam fuit Epicharmus, civis Syracusanus, poeta Comicus, ut in Theage existimat Plato, de quo Cicero primo Tuscul. & tertio Epistolarum ad Q. Fratrem. Epicharmi ἐποικοδόμησιν, id est exaggerationem (ut vertit Gaza, quamvis Soritem, & Acervalem interpretari possumus, quod est argumentandi genus) Aristoteles commemorat, & primo lib. de Ortu Animal. & primo Rhetoric. De hoc eodem Laërtius in Platonis vitâ. Citat Athenæus complures Epicharmi libros.

Illud silentio non prætereundum, quod ad nostrum institutum attinere videtur, Herodotum Halicarnasseum, quamvis tam in Asia sua quàm in terra Græcia plura quidem opportuna & commoda reperirentur loca, in quibus

suam potuisset historiam contexere, Thurios tamen Italiæ oppidum inter Cratim & Sybarim (ut noster ait Plinius) sibi elegisse, ubi confecto divino opere patris historiæ nomen vindicaret. Quandoquidem non ignorabat eam esse Italiæ naturam, (sive id cœli temperatione proveniat, sive quòd hoc proprium ei munus dederit Deus:) ut non modò acuta & perspicacia semper gignat ingenia, verùm & quæ ex aliis Europæ regionibus ad seipsam accedant incolendam, ea & magis eximia atque præstantia reddere soleat.

Id denique libet adjungere, Flavium Philostratum duos nominare Sophistas genere Italos, Ælianum Romanum, & Aspasium Ravennatem, qui sua animi sensa literis mandantes, Græcâ oratione usi sunt.

At Galli fortè linguam Græcam suam quoque esse contendant propterea quòd Massiliæ jam Græca studia & literæ viguerint. Quasi verò Gallia tantam hominum copiâ qui Græcè scripserint, artes & disciplinas invenerint, à quibus summi Græciæ viri multa accipere, & docere non erubuerint, quantam Italia in medium possit afferre Vix unum habuit eundémque Sophistam (ut Philostratus asserit) Phavorinum, cujus toties mentionem facit Gellius, qui ortus Arelate, quæ est Galliæ Narbonensis civitas, Cæsarum Trajani & Adriani temporibus illustri laude celebratus est. De quo sic Flavius Philostratus in libris Sophistarum: τὸν Φαβορῖνον τὸν φιλόσοφον ἡ συγγωνία ἐν τοῖς σοφισταῖς ἐμνήσθη. ἐκ μὲν γὰρ ἑαυτῶν Γαλατῶν ὑπὸ Ἀρελάτε πόλεως ἦν ὁ Ῥοδανῷ ὡκισμένης.

Hos tibi clarissimos viros, Adame, quorum monumentis in magno honore jam habita est & nunc habetur Italia, hâc meâ ad te epistolâ enumerare volui, ut si quando Germanis, Hispanis, Gallis, legere hæc nostra, contigerit; ii (tametsi nostris temporibus magnos in literis feciisse progressus sibi ipsis visi sunt) sese tamen jactare & gloriari paulùm desinant, & nos Italos præ se nolint contemnere. Tot enim, & tam multos eruditos viros omnibus sæculis tulit, ac nunc etiam fert continenter Italia, ut Europa universa ad omnem animi excellentiam Italiæ ope & auxilio egere videatur.

Quapropter non possum complures nostræ ætatis præstantissimos homines eosdémque Italos non incusare, qui cùm Græcam & Latinam habeamus linguam, quæ quidem nostræ propriæque sunt, iis tamen posthabitis in Etrusco sermone totam ætatem inutiliter conterunt: nec illis venit in mentem, hunc ipsum fuisse tunc exortum, cùm in Italiam infusa peregrinitas Latini sermonis dignitatem & decorẽ corrupit depravavítque. in qua quidem verborum colluvie tres excelluêre nostrates viri, Dantes, Petrarcha, & Boccatius, non, meo tamen judicio, tam absoluti atque perfecti ut non aliquid eis vitio vetti possit. Nam à Danthe postulari verba

verba magis splendida, & ornata: In Petrarcha res & sententias verbis subjectas requiri: Majorem in Boccatio desiderari prudentiam satis apparet. Sed non est nostros hîc reprehendendi locus.

Restat igitur, mi Adame, ut quando nostra Italia meritò utriusque linguæ parens atque altrix dici potest, in eis & loquendo & scribendo continenter versemur; Etruscum verò sermonem effugiamus tanquam scopulum, atque ex doctorum hominum conventibus explodamus, nec eo nobis ullo modo uti liceat, nisi cùm agere cum imperitorum vulgo necesse fuerit. Quod sanè si facere neglexerimus, vereor equidem nè nostra Italia, quæ nunc in augendâ & honestandâ Thuscâ linguâ magis quàm par sit, occupata est, fœdâ & intolerandâ barbarie omnes Europæ nationes tandem sit superatura. Vale.

FINIS.